

Krzysztof R. PROKOP
Polska Akademia Nauk

SUKCESJA ŚWIĘCEŃ BISKUPICH PASTERZY KOŚCIOŁA KRAKOWSKIEGO W LATACH 1804–2005

Powołanie w dniu 3 czerwca 2005 roku na urząd arcypasterski w Kościele krakowskim arcybiskupa Stanisława Dziwisza, wieloletniego sekretarza osobistego papieża Jana Pawła II, zapoczątkowuje nowy rozdział w historii owej jednej z najstarszych pośród polskich diecezji. Będąc trzecim tego imienia biskupem Krakowa, po św. Stanisławie ze Szczepanowa i Stanisławie Kazimierzu Dąbskim (*nota bene* zmarłym tuż przed dopełnieniem aktu ingresu), otwiera on poczet rządców lokalnego Kościoła ustanowionych już w III tysiącleciu dziejów chrześcijaństwa, u progu XXI wieku. Świecenia biskupie Stanisław Dziwisz otrzymał wszakże jeszcze w poprzednim stuleciu (1998), na kilka miesięcy przed 40. rocznicą sakry biskupiej papieża Jana Pawła II. Tenże następca św. Piotra był głównym konsekratorem swego osobistego sekretarza, a na jednego ze współkonsekratorów zaproszony został zasiadający na stolicy św. Stanisława w latach 1978 (1979)–2005 kardynał Franciszek Macharski, sam również konsekrowany przez tegoż Namiestnika Chrystusowego.

Ukazane tu w skrócie fakty wciąż są w pamięci wielu, dotyczą bowiem wydarzeń z ostatnich dwóch czy trzech dekad. Już natomiast o wiele mniej liczniejsze jest współcześnie grono osób, którym dane było niegdyś wziąć udział w święceniach biskupich Karola Wojtyły w roku 1958, gdy z kolei w przypadku konsekracji pierwszego metropolity krakowskiego, Adama Stefana Sapiehy, nie znajdziemy już pośród żyjących ani jednej osoby tamten fakt pamiętającej, jako że za kilka lat przypadnie setna rocznica powołania Adama Stefana Sapiehy na stolicę św. Stanisława (2011). Dotychczas zresztą wspomnieliśmy wyłącznie o tych spośród poprzedników Stanisława Dziwisza na stolicy krakowskiej, którzy obejmowali ją w ciągu XX stulecia (grono to należy poszerzyć

jeszcze o arcybiskupa Eugeniusza Baziaka, jakkolwiek ów zmarł przed oficjalnym ogłoszeniem nominacji), a przecież tutejsza (archi)diecezja ma za sobą aż dziesięć wieków istnienia i w tym czasie rządziło nią bez mała osiemdziesięciu pasterzy, wspomaganych przez około pięćdziesięciu biskupów pomocniczych (podanie dokładnych liczb nie jest możliwe ze względu na wątpliwości zachodzące w odniesieniu do obu grup hierarchów z wieków średnich). O ich konsekracjach pisano jak dotąd bardzo niewiele, podczas gdy problematyka sukcesji apostolskiej tychże członków episkopatu, tj. przynależenia do konkretnych linii sukcesji święceń biskupich, nie była dotychczas przedmiotem osobnego opracowania.

* * *

Ze względu na liczbę postaci, wymagających uwzględnienia, tudzież ich przynależność do różnych epok historycznych, z czym wiąże się również niejednolity stan zachowania podstawy źródłowej, a w konsekwencji i zasobność będących do naszej dyspozycji danych faktograficznych, podjęty temat wymaga podziału na części. Dodatkowo winno to zresztą ułatwić czytelnikowi ogarnięcie całości prezentowanego materiału, który siłą rzeczy jest dość obfity, a w niektórych przypadkach wymaga nieco obszerniejszego potraktowania, co oczywiście przymnaża objętości opracowaniu.

Podobnie jak to uczyniliśmy przy omawianiu tematyki sukcesji święceń biskupich pasterzy innych diecezji z historycznych ziem polskich¹,

* W przypisach zastosowano następujące skróty:

- AKMK – Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie
- ASV – Archivio Segreto Vaticano
- HC – *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*
- PSB – *Polski słownik biograficzny*

¹ Zob. m.in.: K. R. P r o k o p, *Linie sukcesji apostolskiej biskupów Pomorza Zachodniego w okresie po drugiej wojnie światowej (1945–2000)*, „Przegląd Zachodniopomorski” 16 (45):2001, z. 3, s. 139–148; tenże, *Sakry biskupów Kościoła poznańskiego w XIX i XX stuleciu*, „Forum Naukowe. Prace Historyczno-Politologiczne” 7:2002, z. 2 (15), s. 241–254; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim w latach 1821(1811)–1945*, „Przegląd Zachodniopomorski” 19 (48):2004 z. 4, s. 35–43; tenże, *Sakry metropolitów gnieźnieńskich w XVIII i XIX stuleciu (1681/1688–1915)*, „Studia Gnesnensia” 18:2004, s. 87–120; tenże, *Sakry ordynariuszy i sufraganów poznańskich w XVIII stuleciu*, „Ecclesia” 2:2004, [w druku]; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła opolskiego (na tle sukcesji święceń biskupich episkopatu Polski)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 24:2004, s. 339–355; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego w XIX i XX stuleciu*, „Premisla Christiana” 11:2004–2005, s. 189–219; tenże, *Sukcesja apostolska biskupów Kościoła rzymskokatolickiego na Dolnym Śląsku po roku 1945 (archidiece-*

także i tu wychodzimy od postaci z czasów najnowszych, by dopiero w dalszej kolejności cofnąć się w warstwie chronologii do bardziej zamierzonych okresów dziejów diecezji krakowskiej i objąć analizą biskupów doby staropolskiej. Uwzględnieni zostali nie tylko ordynariusze (od roku 1925 metropolici), ale także sufragani, jak również obdarzeni sakrą biskupią administratorzy i wikariusze apostolscy oraz kapitulni, którym dla tych lub innych względów przyszło sprawować tymczasowe rządy w Kościele krakowskim (rzecz dotyczy przede wszystkim XIX stulecia). W pierwszej kolejności zebrano i podano w uporządkowanej postaci dane o ich konsekracjach, natomiast w drugiej części obecnego artykułu dokonano przyporządkowania tychże hierarchów do określonych linii sukcesji święceń biskupich, ukazując też wzajemne powiązania w ich obrębie. Dla ułatwienia czytelnikowi percepcji usystematyzowane już dane zebrano i zaprezentowano dodatkowo w postaci tabel i schematów graficznych.

Nim jednakowoż przejdziemy do analizy widniejącego w tytule zagadnienia, trudno nie wskazać wpierw na pewną istotną okoliczność. Wielu spośród współczesnych hierarchów Kościoła katolickiego, nie tylko w Polsce, obca jest świadomość przynależenia do konkretnej linii (zwanej przez niektórych także „rodziną”) sukcesji apostolskiej, a w konsekwencji powiązań łączących na owej płaszczyźnie danego hierarchę z innymi członkami episkopatu (przynajmniej w skali kraju). Dlatego też niezwykle budujące jest świadectwo, jakie zawarł na kartach swej autobiograficznej książki *Wstańcie, chodźmy!* papież Jan Paweł II, nie tylko pisząc tam obszernie o własnej sakrze biskupiej, w tym także o konsekratorze i współkonsekratorach², lecz również wskazując na kilka

---

zja wrocławska i diecezja legnicka), [w:] *Ludzie wrocławskiego Kościoła po II wojnie światowej – w 30-lecie śmierci kardynała Bolesława Kominka*, red. I. D e c, K. M a t w i j o w s k i, J. P a t e r, Wrocław 2005, s. 15–28; tenże, *Sukcesja apostolska biskupów i arcybiskupów wileńskich oraz białostockich w XIX i XX stuleciu*, „Rocznik Teologii Katolickiej” 4:2005, s. 165–210; tenże, *Konsekracje i sukcesja apostolska ordynariuszy oraz sufraganów płockich w XIX i XX stuleciu (1805–1999)*, „Studia Płockie” 33:2005, s. 173–210; tenże, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła gdańskiego w XX stuleciu*, „Rocznik Gdański” 65:2005, z. 1–2, s. 5–19; tenże, *Sakry i sukcesja apostolska gnieźnieńskich biskupów pomocniczych w XVIII i XIX oraz pierwszych dekadach XX stulecia (do roku 1939)*, „Studia Gnesnensia” 19:2005, s. 247–282.

² Jan Paweł II, *Wstańcie, chodźmy!*, Kraków 2004, s. 25–46; zob. albumowe wydanie książki, z fotografiami A. Bujaka, gdzie zreprodukowano również archiwalne zdjęcia z konsekracji Karola Wojtyły, a także pojedyncze fotografie z sakr ks. F. Macharskiego i ks. S. Dziwisza (toż [wydanie albumowe], s. 28, 36–38, 56, 60–61). Niestety, niektóre z tych ilustracji, stanowiących same w sobie niewątpliwie cenne świadectwo, opatrzone zostały bałamutnymi podpisami, wprowadzającymi czytelnika w błąd. Przykładowo na s. 42 i 107 widnieje na fotografii abp Antoni Baraniak, metropolita poznański, podczas gdy z podpisów wynika, że ma to być abp Eugeniusz Baziak, w jednym miejscu nazwany „konsekratorem Karola

wcześniejszych „ogniw” tej linii sukcesji święceń biskupich, do której on sam został poprzez tamten akt włączony. Ojciec Święty napisał:

Nie mogę nie wspomnieć osoby głównego konsekratora, którym był arcybiskup Eugeniusz Baziak. [...] Niemalże znaczenie ma dla mnie jego biskupie pochodzenie, skoro to on właśnie był dla mnie pośrednikiem w sukcesji apostolskiej. Konsekrował go arcybiskup Bolesław Twardowski. Jego z kolei konsekrował arcybiskup Józef Bilczewski, którego dane mi było niedawno beatyfikować [...], Bilczewski zaś był konsekrowany przez kardynała Jana Puzynę, biskupa krakowskiego, a współkonsekrującymi byli święty Józef Sebastian Pelczar, biskup przemyski, i sługa Boży Andrzej Szeptycki, arcybiskup greckokatolicki³ Czy to nie zobowiązuje? Czy mogłem nie brać pod uwagę tej tradycji świętości wielkich pasterzy Kościoła⁴.

Podążmy zatem szlakiem wskazanym przez Jana Pawła II i prześledźmy zagadnienie sukcesji święceń biskupich jego poprzedników i następców oraz ich należących do grona episkopatu współpracowników w kierowaniu nawą Kościoła krakowskiego.

* * *

W dniu 31 marca 1800 zmarł, zamykający poczet pasterzy przedrozbiorowej diecezji krakowskiej, Feliks Paweł Turski, zarazem ostatni książę siewierski. Jego pogrzeb, który odbył się 3 kwietnia tegoż roku, kończył tym samym pewną epokę w dziejach stolicy św. Stanisława⁵. Na mianowanie w pierw przez dwór wiedeński, a z kolei zatwierdzenie przez Stolicę Apostolską następcy F. P. Turskiego przyszło oczekiwać dość długo, bowiem aż cztery i pół roku. Ostatecznie został nim 64-letni eks-

Wojtyły” (s. 42), a w innym „metropolitą krakowskim” (s. 107). Podobnie trzej widniejący na s. 23 biskupi, to Eugeniusz Baziak, Karol Wojtyła i Franciszek Jop, a nie Bolesław Kominek. Niezbyt szczęśliwe jest również określenie bpa F. Jopa w podpisie do ilustracji na s. 43 mianem „trzeciego konsekratora biskupa Wojtyły”. Tego rodzaju „potknięcie” wskazać można w rzeczonyj edycji niestety więcej.

³ Odnośnie do sakry J. Bilczewskiego i osób jego współkonsekраторów zob. uwagę J. N. Fijałki w: „Nova Polonia Sacra” 2:1926, s. 224 (tamże przypis 2).

⁴ Jan Paweł II, *Wstanie, chodźmy!...*, s. 29 (w wydaniu albumowym – s. 43).

⁵ Zob. m.in.: Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Krakowie, sygn. AAAct 26 – Acta actorum capituli cathedralis Cracoviensis ab anno 1793 ad annum 1803, s. 585 (1 IV 1800), 587 (3 IV 1800); „Gazeta Krakowska” 1800 nr 28 (6 IV 1800), s. 327; K. R. Prokop, *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów z czasów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI–XIX w.)*, cz. 1, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 82:2004, s. 219 (nr 44–45); B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego w latach 1790–1914*, „Analecta Cracoviensia” 8:1976, s. 322 (gdzie omyłkowa data zgonu: 21 I 1800); tenże, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 533–534; K. R. Prokop, *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 208; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku*, [w:] *Kościół krakowski w tysiącleciu*, Kraków 2000, s. 306; K. R. Prokop, *Sylwetki biskupów łuckich*, Biały Dunajec–Ostróg 2001, s. 164.

-jezuita Andrzej GAWROŃSKI, który właśnie w Krakowie wstąpił niegdyś do Towarzystwa Jezusowego (1756), a później, po sekularyzacji, został kanonikiem katedry na Wawelu (1779). Jego prekonizacja przez papieża Piusa VII miała miejsce 24 września 1804, a dwa miesiące później (25 XI 1804), w ostatnią niedzielę roku kościelnego, odbyła się sakra nominata. Święcenia biskupie A. Gawroński przyjął z dala od stolicy powierzonej mu diecezji, albowiem w cesarskim Wiedniu, w tamtejszej archikatedrze św. Stefana (Szczepana). Jako główny konsekurator wystąpił miejscowy metropolita, abp Sigismund Anton Hohenwarth, natomiast obowiązków współkonsekratorów podjęli się: Francesco Maria Fenzi, arcybiskup metropolita Korfu (przyszły tytularny patriarcha Jerozolimy), oraz Edmund Maria Joseph Artz-Vasseg, biskup tytularny Teos i sufragan wiedeński (zmarły zaledwie kilka miesięcy później – 11 III 1805). W gronie udzielających święceń biskupich nowemu ordynariuszowi krakowskiemu nie było zatem ani jednego przedstawiciela polskiego episkopatu, podczas gdy kapitułę katedralną z Wawelu reprezentował na tamtej uroczystości kanonik Karol Skórkowski, o którym będzie jeszcze niżej mowa (pośród uczestników owego aktu znalazł się również odbywający wtenczas we Wiedniu studia Andrzej Alojzy Ankwicz, rodowity krakowianin, późniejszy zaś metropolita lwowski oraz pierwszy prymas Galicji i Lodomerii). Ingres do wawelskiej katedry Andrzej Gawroński odbył dopiero w kilka miesięcy po przyjęciu sakry, w piątek przed Niedzielą Palmową (5 IV 1805), od tego też momentu jego rządy pasterskie trwały przez osiem lat (zmarł 7 IV 1813)⁶.

⁶ M.in.: „Gazeta Krakowska” 1805 nr 4 (13 I 1805), s. 37; nr 37 (8 V 1805), s. 433–434; L. Łętowski, *Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich*, t. 2 cz. 1, Kraków 1852, s. 262; J. Poplatek, *Gawroński Andrzej (1740–1813), herbu Rawicz, jezuita, potem biskup krakowski*, [w:] PSB, t. 7, Kraków 1948–1958, s. 324; HC, t. 7 (1800–1846), a cura di R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1968, s. 166; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 324–325; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich w okresie niewoli narodowej (1772–1918)*, „Chrześcijanin w Świecie” 19:1987, nr 1–2, s. 133; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*, oprac. L. Grzebień SJ, Kraków 1996, s. 174; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie w katedrze na Wawelu w okresie niewoli narodowej (1795–1918)*, „Studia Waweliana” 6–7:1997–1998, s. 192, 196; tenże, *Poczet biskupów krakowskich*, s. 211–212; I. Kleszczowa, *Ceremonie i parady w porzbirowym Krakowie 1796–1815*, Kraków 1999, s. 31–32; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, kol. 110; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji krakowskiej (do roku 1994)*, Kraków 2000, s. 161; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 312–313. W Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie zachowała się księga czynności pontyfikalnych biskupa Andrzeja Gawrońskiego (zob. niżej przypis 15), w której najwcześniejszy wpis odnosi się wszakże dopiero do daty 8 VI 1805 (tego dnia ordynariusz udzielił święceń w katedrze na Wawelu; z kolei ostatnie wpisy, z marca–kwietnia 1813 r., informują o święceniach udzielanych w zastępstwie chorego już pasterza diecezji przez biskupa wigierskiego Jana Klemensa Gołaszewskiego); zob. ASV: Archivio Concisto-

Zgon pierwszego spośród XIX-wiecznych ordynariuszy krakowskich nastąpił w trudnym momencie dziejowym, kiedy Europa ogarnięta była wojnami napoleońskimi. Dopiero po wyklarowaniu się sytuacji politycznej i wytyczeniu nowych granic w tej części Starego Kontynentu, kiedy to również powołane zostało do istnienia Wolne Miasto Kraków, wakująca od dwu i pół roku stolica św. Stanisława ponownie została obsadzona. Stosowną prekonizację papieską (18 XII 1815) otrzymał 58-letni Jan Paweł WORONICZ, wcześniej członek kapituł katedralnych kijowskiej, wrocławskiej i warszawskiej, znany kaznodzieja i zarazem poeta, żywo zaangażowany za czasów Księstwa Warszawskiego w życie polityczne dążącego do odzyskania niepodległości kraju. Właśnie w Warszawie, w tamtejszej katedrze św. Jana Chrzciciela, przyjął on w środę 8 maja 1816 roku, kiedy w liturgii dnia wspominano patrona powierzonej mu diecezji, święcenia biskupie z rąk ordynariusza wigierskiego Jana Klemensa Gołaszewskiego, obok którego w charakterze współkonsekratorów wystąpili wówczas dwaj sufragani: niegdysiejszy kijowski – Franciszek Remigiusz Zambrzycki i kujawsko-pomorski (wrocławski) – Feliks Łukasz Lewiński. Tym razem już bez tak dużej zwłoki, jak to miało miejsce w przypadku biskupa Andrzeja Gawrońskiego, nowy ordynariusz dopełnił w miesiąc później (7 VI 1816) uroczystego ingresu do katedry na Wawelu, do której wprowadzony został w asyście opata cystersów z Jędrzejowa Wawrzyńca Drzewieckiego i prepozyta–infułata bożogrobców miechowskich Tomasza Nowińskiego (również o nim będzie jeszcze mowa w dalszej części), zaś w progach świątyni witał go wspomniany już wyżej Karol Skórkowski, ówczesnie dziekan kapituły katedralnej. Tym samym Jan Paweł Woronicz rozpoczął swoje rządy w Kościele krakowskim, które trwały dwanaście lat. Dobięły one kresu wraz z jego translacją na stolicę metropolitalną w Warszawie w roku 1828, na której jednak długo nie zasiadał, zmarł bowiem 6 grudnia 1829⁷

riale, Iuramenta, vol. 13, k. 152r–153v (jako nominat na biskupstwo krakowskie Andrzej Gawroński wykonał 4 V 1804 w Krakowie przysięgę wierności względem Stolicy Apostolskiej na ręce tutejszego sufragana Józefa Olechowskiego, w obecności świadków: Franciszka Ksawerego Zglenickiego, Dominika Markiewicza i Jana Kantego Górnickiego); *Powitanie Jaśnie Wielmożnego J. X. Andrzeja Gawrońskiego, biskupa krakowskiego, J. C. K. A. Mci konsyliarza tajnego, w kościele katedralnym przez X. Michała Sołtyka, tejsze katedry dziekana, r. 1805 dnia 5 maja*, [b.m.d.]. Nadto: *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder 1785/1803 bis 1945. Ein biographisches Lexikon*, hrsg. von E. G a t z, Berlin 1983, s. 16–17, 324–326.

⁷ M. in. ASV: Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 227, k. 827r–v, 828v; tamże, Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 14, k. 168r–170v; „Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego” 1816 nr 38 (11 V 1816) – Drugi dodatek, s. 866; „Gazeta Krakowska” 1816 nr 40 (19 V 1816), s. 489–490; nr 49 (19 VI 1816), s. 600–601; L. Łętowski, *Katalog biskupów...*, t. 2 cz. 1, s. 266; J. Bartoszewicz, *Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasi Rzeczypospolitej, i warszawscy, prymasi Królestwa Polskiego, War-*

Na swego kolejnego pasterza diecezja krakowska tym razem nie musiała długo czekać, jako że już 27 lipca 1829 miała miejsce prekonizacja 61-letniego Karola SKÓRKOWSKIEGO, dwukrotnie tu wzmiankowanego, który – wzorem poprzednika – po sakrę wyruszył do Warszawy (co w tym akurat przypadku było rzeczą jak najbardziej zrozumiałą, albowiem od roku 1818 stolica św. Stanisława podlegała zwierzchności metropolitalnej arcybiskupów warszawskich). Właśnie Jan Paweł Woronicz miał być jego głównym konsekratorem, w sytuacji jednak, kiedy nieoczekiwanie zmarł niespełna miesiąc przed wyznaczonym terminem święceń biskupich K. Skórkowskiego, zastąpił go w tej funkcji ordynariusz sandomierski Adam Prosper Burzyński. Konsekracja odbyła się w niedzielę 24 stycznia 1830 roku w warszawskim kościele Świętego Krzyża (misjonarzy–lazarystów), przy czym w charakterze współkonsekratorów wystąpili dwaj inni ordynariusze z ziem Królestwa Kongresowego: kujawsko-kaliski – Józef Koźmian i sejneński – Mikołaj Jan Manugiewicz (kapitułę katedralną krakowską reprezentowali tamże prałaci Adam Paszkowicz i Tadeusz Łubieński, późniejszy sufragan we Włocławku). Ingres nowego pasterza do katedry na Wawelu miał miejsce w niedzielę 27 czerwca 1830 roku. Wydarzenie to zaledwie o kilka miesięcy poprzedziło wybuch powstania listopadowego. Wspomniano tu o tym nieprzypadkowo, jako że niefortunne zaangażowanie się rzeczono-ego biskupa w zryw narodowy stało się przyczyną jego wpi-erw odsu-

---

szawa 1864; A. J o u g a n, *X. Prymas Woronicz. Monografia*, t. 1, Lwów 1908, s. 160–161; HC, t. 7, s. 166, 390; B. K u m o r, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 326; P. N i t e c k i, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 178; M. B u d z i a r e k, *Nieprzeciwni. Rzecz o arcybiskupach warszawskich*, Częstochowa 1993, s. 54 K. R. P r o k o p, *Konsekracje biskupie...*, s. 192, 196; tenże, *Poczet biskupów krakowskich...*, s. 217–218; P. N i t e c k i, *Biskupi Kościoła...*, kol. 495; B. P r z y b y s z e w s k i, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 165; J. U r b a n, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 318; R. S k o w r o n, *Wawel. Kronika dziejów*, t. 1: *Od pradziejów do roku 1918*, Kraków 2001, s. 253; J. A. N o w o b i l s k i, *Mecenat artystyczny biskupa Jana Pawła Woronicza w Krakowie*, Kraków 2002, s. 23/25 (autor ten podaje, że „sagrę biskupią otrzymał Woronicz z rąk biskupa Węgrowskiego [sic], a współkonsekratorami byli sufragani: kijowski – Zamrzycki [sic] i kujawski – Lewiński?”); zob. ASV: Archivio Conclistoriale, Iuramenta, vol. 18, k. 544r–551r (przysięga na wierność Stolicy Apostolskiej, złożona przez Jana Pawła Woronicza 29 VI 1828 roku w Krakowie – przy translacji do Warszawy – na ręce biskupa Franciszka Ksawerego Zglenickiego, który też nałożył mu palusz podczas uroczystego obrzędu w katedrze na Wawelu); *Na wjazd do katedry krakowskiej Jego Ekscelencji Jaśnie Wielmożnego J.X. Jana Pawła Woronicza, biskupa krakowskiego, senatora Królestwa Polskiego, opata komendatoryjnego lędzkiego, orderu Świętego Stanisława pierwszej klasy kawalera, wiersz od XX. Plebanów Zgromadzenia Miechowskiego Kanoników Regularnych Stróżów Grobu Chrystusowego, w Krakowie dnia 9-go miesiąca czerwca roku Pańskiego 1816-go*, Kraków [b.r.w.]; *Kazania tudzież nauki parafialne Jana Pawła Woronicza, arcybiskupa warszawskiego, prymasa Królestwa Polskiego*, t. 1: *Przygodne*, Kraków 1832, s. 77–82 (*Odezwa przy objęciu administracji biskupstwa i diecezji krakowskiej, wydana w Krakowie, dnia 29 czerwca 1815 roku*).

nięcia od zarządu Kościołem krakowskim, a następnie przymusowego opuszczenia granic diecezji i wyjazdu do Opawy, gdzie też przyszło mu spędzić ostatnich piętnaście lat życia (zmarł 25 I 1851)⁸.

Po oddaleniu się Karola Skórkowskiego na Śląsk Opawski, zarząd biskupstwem spoczął w rękach Franciszka Ksawerego ZGLENICKIEGO (dla terytorium Wolnego Miasta Krakowa z tytułem administratora apostołskiego, natomiast dla rozleglejszej części diecezji, położonej w granicach Królestwa Kongresowego, jako wikariusza apostołskiego)⁹, dotychczasowego sufragana krakowskiego. Prekonizowany biskupem tytularnym Gortyny (27 IX 1824), a więc jeszcze za rządów Jana Pawła Woronicza, temu właśnie następcy św. Stanisława zawdzięczał godność biskupią i z jego też rąk otrzymał sakrę. Konsekracja Zglenickiego odbyła się w niedzielę 12 grudnia 1824 roku w katedrze na Wawelu, a jako współkonsekratorzy wystąpili wówczas: ordynariusz tyniecki – Grzegorz To-

⁸ M.in. ASV: Archivio Concitoriale, Iuramenta, vol. 19, k. 168r–175v; „Kurier Warszawski” 1830 nr 24 (25 I 1830), s. 105; „Gazeta Warszawska” 1830 nr 25 (26 I 1830), s. 215–216; „Gazeta Krakowska” 1830 nr 9 (31 I 1830) – Dodatek, s. 105–106; L. Łętowski, *Katalog biskupów...*, t. 2 cz. 1, s. 271; S. Karwowski, *Karol Saryusz Skórkowski, biskup krakowski*, Poznań 1906, s. 5–6; HC, t. 7, s. 166; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 326; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 170–171; E. Orman, *Skórkowski (Sariusz Skórkowski, Skurkowski) Karol Wincenty herbu Jelita (1768–1851), biskup krakowski*, [w:] PSB, t. 38, Warszawa–Kraków 1997–1998, s. 350–356; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 192–193, 196; tenże, *Poczet biskupów krakowskich...*, s. 223; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 405; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 169; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 330; R. Skowron, *Wawel. Kronika dziejów...*, t. 1, s. 264; R. W. Szwedt, *Działalność społeczna i polityczna biskupa krakowskiego Karola Skórkowskiego*, Częstochowa 2003, s. 87; K. Dobrska, *Z dziejów kościoła Świętego Krzyża 1510–1995. Kalendarium*, [w:] *Księga pamiątkowa. Kościół Świętego Krzyża w Warszawie w trzechsetną rocznicę konsekracji 1696–1996*, red. T. Chachulski, Warszawa 1996, s. 177 (gdzie wskazano na fakt konsekrowania w tejże świątyni, 8 II 1829, sufragana augustowskiego Stanisława Choromańskiego, pominięto natomiast informację o dopełnionych tam w niecały rok później święceniach biskupich ordynariusza krakowskiego); *List pasterski J. W. J.X. Karola Skórkowskiego, biskupa krakowskiego, przy objęciu stolicy biskupiej ogłoszony*, [b.m.d.], (Kraków, 25 I 1830); AKMK: LOrd 17 – Liber functionum episcopatum et sacrorum ordinationum Illustrissimi et Excellentissimi Domini Caroli Vincentii Sariusz Skórkowski, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi Cracoviensis ab 1830 ad 1835 a., s. 7 (pierwszy wpis o udzielonych przez K. Skórkowskiego święceniach odnosi się dopiero do daty 6 III 1830; miały one miejsce właśnie w kościele Świętego Krzyża w Warszawie).

⁹ W tym drugim przypadku F. K. Zglenicki przejął jurysdykcję (24 XI 1835) po prałacie Adamie Paszkowskim, który jeszcze 15 VIII 1833 roku ustanowiony został tymczasowym rządcą pozostającej pod panowaniem rosyjskim części biskupstwa krakowskiego; zob. L. Łętowski, *Katalog biskupów...*, t. 3, s. 442–443; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 326–327; tenże, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego w okresie niewoli narodowej (1772–1918)*, Kraków 1980, s. 210.

masz Ziegler i tytulariusz biblijski – Tomasz Nowiński¹⁰ Od razu w tym miejscu należy zaznaczyć, iż hierarcha ów, którego biskupie posługiwanie przypada na lata 1824–1841, był w zasadzie jedynym sufraganiem krakowskim, czynnym w ciągu XIX stulecia, a ściślej od momentu śmierci Józefa Olechowskiego (1806)¹¹ Na skutek określonej polityki władz zaborczych, na kolejnego przyszło oczekiwać aż po sam przełom wieków XIX i XX, tj. do momentu prekonizowania Anatola Nowaka (17 XII 1900), któremu należną uwagę poświęcimy nieco dalej¹². Nie oznacza to jednak, iżby przez całe owo stulecie nie byli czynni w Kościele krakowskim jacykolwiek inni biskupi, poza wyłącznie ordynariuszami. Jeszcze mianowicie w latach 1816–1830 udzielał się tu pontyfikalnie dwukrotnie już wspomniany Tomasz NOWIŃSKI, prepozyt generalny (generał) bożogrobców z Miechowa, który prekonizowany został tytulariuszem Byblosu (23 IX 1816). Jego konsekracja odbyła się w niedzielę 27 października 1816 roku w miechowskim kościele prepozyturalnym (klasztornym) pw. Bożego Grobu, przy czym głównym szafarzem święceń biskupich nominata był nowy *ordinarius loci* Jan Paweł Woronicz. Ponieważ nie udało się zapewnić przybycia na tamtą uroczystość którykolwiek innych biskupów, za stosowną dyspensą papieską konsekra-

¹⁰ M. in. ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 17, k. 278r–279v; „Gazeta Krakowska” 1824 nr 100 (15 XII 1824) – Dodatek, s. 2103–2106; *Kazania tudzież nauki parafialne Jana Pawła Woronicza...*, t. 1, s. 9–16 (*Mowa przy poświęceniu na biskupa gortyńskiego J.W. Franciszka Xawerego Zglenickiego, miana w kościele katedralnym na Zamku w Krakowie dnia 12 grudnia 1824*); L. Łętoński, *Katalog biskupów...*, t. 4, s. 311; HC, t. 7, s. 205; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 180; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 194–196; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 514; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 325; tenże, *Katedra na Wawelu (1795–1918)*, Kraków 2000, s. 118; J. A. Nowobilski, *Mecenat artystyczny...*, s. 22; K. R. Prokop, *Wypisy źródłowe...*, cz. 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 83:2005, s. 318 (nr 51); ASV: Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 221, k. 447–462v (z akt procesu informacyjnego, poprzedzającego wyniesienie Zglenickiego do godności biskupiej, wynika m.in., że tonsurę i święcenia niższe otrzymał 18 XII 1784 roku w katedrze w Płocku z rąk sufragana płockiego Wojciecha Gadomskiego, natomiast święceń wyższych udzielił mu w Krakowie miejscowy sufragan Józef Olechowski: subdiakonatu, 20 III 1790 roku, w kaplicy Seminarium Zamkowego; diakonatu, 3 IV tr., w katedrze na Wawelu; prezbiteratu, 18 XII tr. tamże); „Gazeta Krakowska” 1845 nr 150 (3 VII 1845), s. 4; nr 154 (8 VII 1845), s. 4. W Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie zachowała się księga czynności pontyfikalnych biskupa Jana Pawła Woronicza, jako ordynariusza krakowskiego. Jest wszakże niekompletna, obejmuje bowiem okres wyłącznie od 26 V 1816 do 22 II 1824 roku, stąd też próżno szukać tam wpisu na temat sakry sufragana F. K. Zglenickiego (zob. niżej przypis 13).

¹¹ Zob. „Gazeta Krakowska” 1806 nr 10 (2 II 1806), s. 109–110; M. Pęcowski, *Józef Olechowski, archidiakon i sufragan krakowski, 1735–1806 (szkic historyczny)*, Kraków 1926, s. 182–185.

¹² Por.: B. Kumor, *Ustrój i organizacja Kościoła polskiego...*, s. 249–251.

torowi asystowali dwaj członkowie kapituły katedralnej z Wawelu: ówczesny archidiacon Franciszek Ksawery Zglenicki (późniejszy biskup, którego T. Nowiński miał być współkonsekratorem) i kanonik Hipolit Starowiejski *vel* Starowieyski (zmarły w roku 1825)¹³ W latach 1824–1829 (1830) w diecezji krakowskiej było zatem równocześnie trzech biskupów, która to sytuacja nieprędko miała się powtórzyć.

Po śmierci Franciszka K. Zglenickiego u progu roku 1841 nowym administratorem apostolskim części diecezji krakowskiej, obejmującej Wolne Miasto Kraków, i zarazem wikariuszem apostolskim terytorium tejże diecezji znajdującego się w granicach Królestwa Kongresowego został znany potomnym bardziej jako pamiętnikarz i autor opracowań historycznych Ludwik ŁĘTOWSKI. Na nominację biskupią przyszło mu jednak czekać aż cztery lata, dopiero bowiem papież Grzegorz XVI prekonizował go tytulariuszem joppeńskim (20 I 1845). Ponieważ na miejscu w Krakowie nie było wówczas jakiegokolwiek innego członka episkopatu, a stolica arcybiskupia w Warszawie, której zwierzchności metropolitalnej diecezja krakowska podlegała w latach 1818–1880, wtedy wakowała, nominat udał się dla przyjęcia sakry aż do cesarskiego Sankt Petersburga. Akt ów dopełniony został w niedzielę 29 czerwca 1845 roku, w uroczystość śś. Apostołów Piotra i Pawła, w petersburskim kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Głównym konsekratorem był w tym przypadku biskup Kazimierz Dmochowski, sufragan kurlandzki (w diecezji wileńskiej) i ówczesny prezes Rzymsko-Katolickiego Kolegium Duchownego, natomiast współkonsekratorami ordynariusze: ku-

¹³ M.in. ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 14, k. 91r–94r; AKMK: LOrd 15 – Liber functionum episcopalium et sacrarum ordinationum Illustrissimi, Excellentissimi Domini Ioannis Pauli Pawęza Woronicz, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi Cracoviensis, senatoris Regni Poloniae, Ordinis S. Stanislai primae clasis equitis [...], s. 4; tamże, sygn. LOrd 16 – Liber ordinum collatarum clero dioecesis Cracoviensis aliarumque functionum pontificalium peractarum per me, Thomam Nowiński, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopum Bibliensem, praepositum infulatum Miechoviensem, generalem Ordinis Canonorum Regularium Custodum Sacri Sepulchri, in ecclesia cathedrale Cracoviensi installatum [...], s. 1; HC, t. 7, s. 123; A. Wę d z k i, *Nowiński Tomasz herbu Nowina (1746–1830), ostatni generał zakonu bożogrobców w Polsce*, [w:] PSB, t. 23, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, s. 353; P. N i t e c k i, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 160; K. R. P r o k o p, *Konsekracje biskupie...*, s. 194, 196; P. N i t e c k i, *Biskupi Kościoła...*, kol. 312; J. U r b a n, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 323; „Gazeta Krakowska” 1830 nr 8 (27 I 1830), s. 87; K. R. P r o k o p, *Wypisy źródłowe...*, cz. 1, s. 209 (nr 20); cz. 2, s. 305 (nr 27); ASV: Archivio Concistoriale, Processus Datariae, vol. 178, s. [64]–[78] (z akt procesu informacyjnego, poprzedzającego wyniesienie T. Nowińskiego do godności biskupiej dowiadujemy się ponadto, że święcenia kapłańskie T. Nowiński otrzymał 25 V 1771 roku w katedrze w Poznaniu z rąk miejscowego sufragana Władysława Walknowskiego, natomiast uwieńczone doktoratem studia teologiczne odbył w Rzymie, w dominikańskim kolegium przy bazylice S. Maria sopra Minerva).

jawsko-kaliski – Walenty Maciej Tomaszewski i sandomierski – Józef Joachim Goldmann (Goldtman)¹⁴.

Diecezją krakowską biskup Ludwik Łętowski administrował jedynie kilka lat, już bowiem w roku 1848 zrezygnował z rządów, chociaż aż do śmierci, która nastąpiła dopiero dwie dekady później (1868), pozostał w Krakowie i udzielał się na polu posług pontyfikalnych. Po jego rezygnacji obie części biskupstwa krakowskiego, tj. owa większa, rosyjska, obejmująca wówczas 18 dekanatów i ponad 230 parafii, oraz ta mniejsza, od roku 1846 (tj. po likwidacji Wolnego Miasta Krakowa) austriacka, na terenie której znajdowały się tylko 4 dekanaty i nieco ponad 40 parafii, zarządzane były odtąd przez osobnych administratorów. Sytuacja taka trwać miała aż do momentu reorganizacji granic diecezji krakowskiej w latach 1879–1880 i zarazem wskrzeszenia w roku 1882 stolicy biskupiej w Kielcach¹⁵. I tak częścią austriacką zarządzał – wprawdzie jako wika-

¹⁴ M.in. ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. 22, k. 108r–109r; AKMK: LOrd 18 – Acta functionum episcopaliū Illustrissimī ac Reverendissimī Domini Ludovici Stanisłai Łętowski, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi Ioppensis, k. 1^Br [karta tytułowa]; „Gazeta Krakowska” 1845 nr 169 (25 VII 1845), s. 1; nr 175 (1 VIII 1845), s. 1; L. Łętowski, *Wspomnienia pamiętnikarskie*, wyd. H. Barycz, Wrocław²1956, s. 227–229; tenże, *Katalog biskupów...*, t. 3, s. 295; L. Siennicki, *Opis historyczny rzymsko-katolickiego kościoła Świętej Katarzyny w St. Petersburgu od r. 1763 do 1872*, Warszawa²1872 [reprint: Poznań 2002], s. XLIV; HC, t. 7, s. 225; H. Barycz, *Łętowski Ludwik (1786–1868), biskup tytularny Joppy, administrator diecezji kielecko-krakowskiej, członek Senatu Rządzącego Rzeczypospolitej Krakowskiej, historyk, literat, bibliofil*, [w:] PSB, t. 18, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1973, s. 362; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 153; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 196; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 263; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 171; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 338; zob.: K. R. Prokop, *Wypisy źródłowe...*, cz. 2, s. 303 (nr 23). Na marginesie można nadmienić, że wszystkie święcenia wyższe L. Łętowski otrzymał niegdyś (25–27 I 1818) właśnie z rąk kilkakrotnie tu wspomnianego biskupa Tomasza Nowińskiego w kościele Bożogrobców w Miechowie, gdy z kolei tonsury i święceń niższych udzielił mu (16 XI 1817 roku, w kaplicy rezydencji biskupiej w Kielcach) będący u kresu swych dni biskup kielecki Wojciech Górski (ASV: Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 248, s. 266–269).

¹⁵ Diecezja kielecka istniała już uprzednio w latach 1805–1818, a jej pierwszym ordynariuszem był Wojciech Górski, konsekrowany w niedzielę 15 X 1809 roku w krakowskiej katedrze na Wawelu przez biskupa Andrzeja Gawrońskiego, w asystencji opata cystersów z Jędrzejowa Wawrzyńca Drzewieckiego i archiprezbitera kościoła Mariackiego w Krakowie Wincentego Józefa Łańcuckiego; zob. AKMK: LOrd 14 – Liber ordinatorum, consecrationis ecclesiarum, capellarum, altarium immobilium, portatiliū, calicium et campanarum per Excellentissimum, Reverendissimum Dominum Andream Rawa Gawronski, episcopum Cracoviensem, intimum consiliarium S.C.R.M., s. 45; „Gazeta Krakowska” 1809 nr 84 (18 X 1809), s. 1049–1050; J. Szczepański, *Sylwetki biskupów kieleckich*, [w:] *Pamiętnik świętokrzyski. Studia z dziejów kultury chrześcijańskiej*, Kielce 1991, s. 329 (tu omyłkowa data: 18 X 1809); K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 195–197; tenże, *Józef Wincenty Łańcucki – członek Wielkiej Rady Uniwersytetu Krakowskiego i jego rektor*, „Alma Mater” 2006 nr 79, s. 52.

riusz generalny z ramienia żyjącego wciąż na wygnaniu ordynariusza Karola Skórkowskiego, natomiast od roku 1851 jako wikariusz kapitulny – prałat Mateusz Gładyszewski, który jednak aż do śmierci w roku 1862 nie doczekał się biskupiej infuły (był wszak nadal na miejscu biskup L. Łętowski). W jego miejsce kanonicy z Wawelu obrali wikariuszem kapitulnym swego przyszłego dziekana, 54-letniego Karola Teligę; tym jednak razem – nie bez zabiegów ze strony władz wiedeńskich – w sprawę wdała się Stolica Święta, ustanawiając nowego administratora apostolskiego, obdarzonego godnością biskupią. Został nim dotychczasowy dziekan kapituły katedralnej z Tarnowa Antoni GAŁECKI, prekonizowany przez papieża Piusa IX tytulariuszem Amathusu (25 IX 1862). Choć w Krakowie rezydował wówczas, obok biskupa Ludwika Łętowskiego, także były ordynariusz tarnowski Józef Grzegorz Wojtarowicz, skądinąd jednak nie cieszący się łaskami austriackiej administracji¹⁶, nominat po sakrę udał się do Wiecznego Miasta, dokąd przybył 14 października 1862 roku. Uroczysty ów akt miał miejsce pięć dni później (19 X) w kościele nacji niemieckiej w Rzymie, noszącym wezwanie S. Maria dell' Anima; obowiązków głównego konsekratora podjął się kardynał kurialny Karl August Reisach (rodem z Roth koło Norymbergi), niegdysiejszy arcybiskup Monachium i Fryzycji, natomiast współkonsekratorami byli włoscy hierarchowie: Salvatore Nobili-Vitelleschi z Kurii Rzymskiej, arcybiskup tytularny Seleucji, i benedyktyn Pietro Geremia Michelangelo Celesia, ordynariusz Patti na Sycylii¹⁷. Na święceniach biskupich Gałęckiego zabrakło natomiast jakiegokolwiek przedstawiciela duchowieństwa krakowskiego. Niepomyślnie też ułożyły się relacje pomiędzy nowym administratorem apostolskim a podległym jego władzy klerem, zwłaszcza

¹⁶ Do jego życiorysu zob. ostatnio: A. J e d y n a k, *Z chłopskiej zagrody na biskupią stolicę. Biskup Józef Grzegorz Wojtarowicz (1791–1875), ordynariusz tarnowski (1840–1850)*, Tuchów 1998.

¹⁷ M.in.: „Czas” 1862 nr 253 (4 XI 1862), s. 2; L. Ł e t o w s k i, *Wspomnienia pamiętnikarskie...*, s. 276–277; S. D o b r z a n o w s k i, *Biskup Antoni Gałęcki – wikariusz apostolski krakowski 1862–1879*, [w:] *Studia z historii Kościoła w Polsce*, t. 1, red. H. E. W y c z a w s k i, Warszawa 1972, s. 35–36; B. K u m o r, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 328–329; HC, t. 8 (1846–1903), a cura di R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1978, s. 93; P. N i t e c k i, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 132; K. R. P r o k o p, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 196; A. N o w a k, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786–1985*, t. 1: *Biskupi i kanonicy*, Tarnów 1999, s. 28; P. N i t e c k i, *Biskupi Kościoła...*, kol. 108; B. P r z y b y s z e w s k i, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 178; J. U r b a n, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 346–347. Zob. nadto: *Die Bischöfe der deutschsprachigen Länder...*, s. 603–606. Święcenia kapłańskie Antoni Gałęcki otrzymał 8 III 1834 roku w kościele zamkowym w Wiedniu (*in ecclesia parochiali Aulae et Palatii C. K.*) z rąk biskupa Belgradu i Smedereva Michaëla Johanna Wagnera (ASV: Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 258, b.p.).

zaś kapitułą katedralną, co po kilkunastoletnich tarciach doprowadziło w kwietniu 1879 roku do zwolnienia tytulariusza Amathusu przez nowego papieża Leona XIII z obowiązków administratora apostolskiego w Krakowie i zarazem prekonizowania po długoletniej przerwie nowego ordynariusza krakowskiego w osobie 62-letniego Albina DUNAJEWSKIEGO. On też, jako pierwszy biskup od 55 lat, otrzymał sakrę w Krakowie, wszakże nie w katedrze na Wawelu, ale w kościele Mariackim przy Rynku Głównym. Na ową uroczystość, która odbyła się w niedzielę Przenajświętszej Trójcy (8 VI 1879), przybył do dawnej stolicy Królestwa Polskiego nuncjusz wiedeński Ludovico Jacobini, któremu też przypadła rola głównego konsekrateora; współkonsekratorami byli: biskup połowy wojsk austriackich Anton Joseph Gruscha, tytulariusz Carrhae, późniejszy zaś metropolita Wiednia i kardynał, oraz greckokatolicki eparcha przemyski – Jan Stupnicki¹⁸

Za czasów Albina Dunajewskiego, który w roku 1890 obdarzony został purpurą kardynalską, doszło również do ukonstytuowania nowych granic biskupstwa krakowskiego, poza którymi znalazła się wspomniana uprzednio, rozleglejsza jego część, położona w Królestwie Kongresowym. Stanowiła ona dotychczas wikariat apostolski, którym – jak była wcześniej o tym mowa – zarządzali kolejno biskupi F. K. Zglenicki i L. Łętowski. Po rezygnacji tego ostatniego, nowym wikariuszem apostolskim został (21 IV 1849) ówczesny dziekan kapituły kieleckiej Maciej MAJERCZAK. Po upływie 13 lat doczekał się on nominacji biskupiej, prekonizowany 25 września 1862 roku (a więc w tym samym dniu, co i A. Gałęcki) tytulariuszem Jerichus. Jego konsekracja odbyła się w trzecią niedzielę adwentu (14 XII 1862) w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie; głównym konsekrateorem był nowy arcybiskup-metropo-

¹⁸ M.in.: „Czas” 1879 nr 130 (8 VI 1879), s. 1–2; „Wiadomości Kościelne” 1879 nr 12 (7 VI 1879), s. 95 (tu wzmianka, że na miejsce sakry dlatego obrano kościół Mariacki, „gdyż w katedrze na Wawelu restauruje się obecnie wielki ołtarz”); tamże, nr 13 (21 VI 1879), s. 97–104 (bardzo obszerna relacja z uroczystości konsekracyjnych, wypełniająca cały numer gazety); „Przegląd Katolicki” 1879 nr 25 (7/19 VI 1879), s. 411–412; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 332; S. Dobrzański, *Restauracja diecezji krakowskiej w latach osiemdziesiątych XIX wieku*, [w:] *Studia z historii Kościoła w Polsce*, red. H. E. Wyczański, t. 3, Warszawa 1977, s. 80–81; HC, t. 8, s. 35; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 129; S. Piech, *Albin Dunajewski – pasterz Kościoła krakowskiego*, [w:] *Kardynał Albin Dunajewski (1817–1894). Materiały sesji naukowej zorganizowanej w 100-lecie śmierci*, red. W. F. Murawiec, Kraków 1995, s. 105–106; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 196; tenże, *Poczet biskupów krakowskich...*, s. 231–232; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 85; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 185; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 358; K. R. Prokop, *Polscy kardynałowie...*, s. 202; D. Squicciarini, *Nunzi Apostolici a Vienna*, Città del Vaticano 1998, s. 222–224.

lita warszawski Zygmunt Szczęsny Feliński (późniejszy błogosławiony), a współkonsekratorami ordynariusze: sandomierski – Józef Michał Jużyński i kujawsko-kaliski – Michał Jan Marszewski¹⁹

Po śmierci M. Majerczaka (25 IX 1870) kolejnym wikariuszem apostołskim został (22 XII 1870) Tomasz Teofil KULIŃSKI, który po upływie niewiele ponad roku uzyskał (23 II 1872) prekonizację na biskupa tytularnego Satali. Jego konsekracja odbyła się w czwartek, 3 października 1872 roku (we wspomnienie liturgiczne św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty według kalendarza juliańskiego – 21 IX) w Sankt Petersburgu, w kościele św. Katarzyny Aleksandryjskiej. Udzielającym mu święceń biskupich był metropolita mohylowski Antoni Fiałkowski, natomiast jako współkonsekratorzy wystąpili sufragani: płocki – Aleksander Kazimierz Gintowt-Dziewałtowski i mohylowski – Jerzy Iwaszkiewicz, obaj zresztą włączeni do grona episkopatu w tymże samym roku 1872 (już z kolei 23 X tr. T. T. Kuliński był współkonsekratorem nowego ordynariusza sejneńskiego, czyli augustowskiego, Piotra Pawła Wierzbowskiego)²⁰ W dziesięć lat później (15 III 1883), właśnie dotychczasowemu tytulariuszowi Satali przypadła godność pasterza odnowionej jeszcze

¹⁹ M.in. ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. [24] – teczka 1862, b.p.; „Kurier Warszawski” 1862 nr 286 (3/15 XII 1862), s. 1615; „Przegląd Katolicki” 1870 nr 42 (8/20 X 1870), s. 659–660; T. Wróbel, *Majerczak (Mairčak) Maciej (1800–1870), wikariusz apostołski części diecezji krakowskiej (później diecezji kieleckiej) w Królestwie Polskim, biskup*, [w:] PSB, t. 19, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1974, s. 168; HC, t. 8, s. 319; H. E. Wyczański, *Arcybiskup Zygmunt Szczęsny Feliński 1822–1895*, Warszawa 1975, s. 187, 249; D. Olszewski, *Biskup Maciej Majerczak (1800–1870). Reformator życia kościelnego w diecezji kielecko-krakowskiej*, [w:] *Chrześcijanie*, t. 5, red. B. Bejze, Warszawa 1980, s. 11, 21; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 155; J. Szczepański, *Sylwetki biskupów kieleckich...*, s. 331–333; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 277. Święcenia kapłańskie Maciej Majerczak otrzymał 29 VI 1823 roku w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie z rąk ówczesnego sufragana warszawskiego Mikołaja Jana Manugiewicza (ASV: Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 258, b.p.).

²⁰ M.in. ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. [24] – teczka 1871–1872, b.p.; „Gazeta Kielecka” 1872 nr 76 (13/26 IX 1872), s. 301; nr 79 (23 IX/5 X 1872), s. 313; nr 83 (7/19 X 1872), s. 329; nr 86 (18/30 X 1872), s. 341; M. Żywczyński, *Kuliński Tomasz Teofil (1823–1907), pierwszy biskup kielecki*, [w:] PSB, t. 16, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, s. 160; HC, t. 8, s. 329, 503; Z. Szuba, *Biskupi polscy XX wieku*, „Życie Katolickie” 2:1983, nr 5–6, s. 30; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 149; J. Szczepański, *Sylwetki biskupów kieleckich...*, s. 333–334; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku. Wykaz chronologiczny biskupów polskich żyjących w dwudziestym stuleciu oraz wykaz miejsc ich święceń biskupich wraz z nazwiskami konsekratorów głównych*, „Saeculum Christianum” 7:2000, z. 1, s. 251; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 235; „Gazeta Kielecka” 1872 nr 74 (6/18 IX 1872), s. 293; „Przegląd Katolicki” 1872 nr 42 (5/17 X 1872), s. 669; nr 43 (12/24 X 1872), s. 682; D. Wojciechowski, *Działalność duszpasterska biskupa kieleckiego Tomasza Kulińskiego (1870–1907)*, „Nasza Przeszłość” 57:1982, s. 9–44; ASV: Archivio Concistoriale, Iuramenta, vol. [25] – teczka 1882–1883 [rok 1883], b.p.

u schyłku poprzedniego roku przez papieża Leona XIII diecezji kieleckiej, która od tego momentu istnieje nieprzerwanie po dziś dzień. Następcy T. T. Kulińskiego należą zatem do szeregu biskupów innego już Kościoła partykularnego.

Powracając do właściwego pocztu pasterzy diecezji krakowskiej, po zmarłym 18 czerwca 1894 roku (a więc tuż po 15. rocznicy swej sakry) kardynale Albinie Dunajewskim²¹ stolicę św. Stanisława objął (17 II 1895) bp Jan PUZYNA. Przed wyniesieniem na biskupstwo w Krakowie był on przez dziewięć lat sufraganiem lwowskim, wspomagając w posłudze pasterskiej tamtejszego metropolitę Seweryna Morawskiego. Prekonizowany (26 II 1886) tytulariuszem Memphis, jak niegdyś Antoni Gałęcki po konsekrację udał się aż do Wiecznego Miasta. Sakry biskupiej udzielił Puzynie w czwartek 25 marca 1886 roku, w rzymskim kościele św. Jana Kantego (była to świątynia prowadzonego ówczesnie przez zmartwychwstańców Kolegium Polskiego, do tegoż przyległa), kardynał Mieczysław Ledóchowski, niegdyś metropolita gnieźnieński i poznański, wówczas zaś prefekt Kongregacji Rozkrzewiania Wiary (*S. Congregatio de Propaganda Fide*), obok którego w akcie tym udział wzięli w charakterze współkonsekratorów: arcybiskup metropolita Pragi – Franz Schönborn-Buchheim-Wolfstal (od roku 1889 kardynał) oraz były metropolita lwowski obrządku greckokatolickiego – Józef (Josyf) Sembratowicz²².

Również w Rzymie odbyła się konsekracja kolejnego pasterza Kościoła krakowskiego, któremu zarazem pisane były najdłuższe w dotychczasowych dziejach tej diecezji, albowiem aż czterdziestoletnie rządy. Mowa o Adamie Stefanie SAPIEŻE. Na biskupstwo w Krakowie prekoni-

²¹ Można w tym miejscu nadmienić dla kompletności o sakrze biskupiej, jaka odbyła się w Krakowie za pasterzowania A. Dunajewskiego i podczas której on właśnie był głównym konsekratorem, jakkolwiek wyświęcony wówczas na biskupa duchowny nie należy do pocztu pasterzy Kościoła krakowskiego. Mowa o sufraganie przemyskim, późniejszym zaś ordynariuszu tarnowskim Ignacym Łobosie, który sakrę otrzymał w niedzielę 16 IV 1882 roku w nieistniejącej już dziś kaplicy publicznej jezuitów przy ulicy Kopernika (w dzielnicy Wesoła), noszącej wezwanie Najświętszego Serca Pana Jezusa; zob. K. R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego...*, s. 205–206, 211.

²² M.in.: „Gazeta Lwowska” 1886 nr 70 (27 III 1886), s. 5; E. Komar, *Kardynał Puzyna (moje wspomnienia)*, Kraków 1912, s. 4; K. Lubecki, *X. Kardynał Puzyna*, Kraków 1912, s. 8; HC, t. 8, s. 41, 229, 379; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 35; J. Kracik, *Puzyna Jan Duklan Maurycy Paweł (1842–1911), biskup krakowski, kardynał*, [w:] PSB, t. 29, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1986, s. 488; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 166; J. Iwicki, *Charyzmat zmartwychwstańców. Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego*, t. 1: 1836–1886, Katowice 1990, s. 438; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 196; H. J. Kaczmarecki, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 251; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 366; „Notificationes e Curia Principis Episcopi Cracoviensis” 1911 nr 3–4, s. 33; nr 7, s. 79–80.

zowany został (24 XI 1911) przez papieża Piusa X (późniejszego świętego), który też osobiście udzielił nominatowi święceń biskupich. Miały one miejsce 17 grudnia tegoż roku, w trzecią niedzielę adwentu, w słynnej kaplicy Sykstyńskiej na Watykanie, przy czym była to uroczystość potrójnej sakry, jako że obok A. S. Sapiehy pełni kapłaństwa dostąpili wówczas przez posługę namiestnika Chrystusowego także włoski kardynał kurialny Gaetano De Lai, ustanowiony biskupem suburkarniej diecezji Sabina, oraz obdarzony tytułarnym arcybiskupstwem Koryntu francuski kapucyn Pie Blaise Armand (Pio Armando) Sabadel, który wszakże zmarł zaledwie dwa i pół roku później. Spośród członków polskiego episkopatu (i to nie tylko z zaboru austriackiego) na ów akt przybyli do Wiecznego Miasta: arcybiskupi Albin Franciszek Symon, niebawem ustanowiony właśnie przez Sapiehę archiprezbiterem mariackim w Krakowie (gdzie zmarł) i Józef Teodorowicz (reprezentujący obrządek ormiańsko-katolicki), biskupi Anatol Nowak i Longin Żarnowiecki, jak również grekokatolicki metropolita ze Lwowa Andrzej Roman Szeptycki, zresztą spokrewniony z przyjmującym sakrę hierarchą. Żaden z nich nie wystąpił jednak w charakterze współkonsekratora, jako że papież Pius X funkcję tę powierzył arcybiskupowi Agostino Siljemu, jałmużnikowi Jego Świątobliwości (późniejszy purpurat), i biskupowi Agostino Zampiniemu (z zakonu augustianów), zakrystianowi Jego Świątobliwości (obaj współkonsekratorzy reprezentowali środowisko Kurii Rzymskiej)²³

²³ M.in.: „L'Osservatore Romano” 51:1911, nr 348 (18 XII 1911), s. [3]; „Czas” 1911 nr 576 (18 XII 1911), s. 3; nr 582 (21 XII 1911), s. 1; „Notificationes e Curia Principis Episcopi Cracoviensis” 1911 nr 9–10, s. 99; 1912 nr 1–2, s. 14; B. Kumor, *Obsada biskupstwa krakowskiego...*, s. 342; tenże, *Powołanie Adama Stefana Sapiehy na biskupstwo krakowskie*, [w:] *Księga sapieżyńska*, t. 1: *Archidiecezja krakowska za pasterzowania Adama Stefana Sapiehy*, red. J. Wolny, Kraków 1982, s. 173; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 60; J. Wolny, *Sapieha Adam Stefan (1867–1951), arcybiskup metropolita krakowski, kardynał*, [w:] PSB, t. 34, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992–1993, s. 540; Z. Wiglusz, *Kronika życia i działalności Adama Stefana kardynała księcia Sapiehy*, [w:] *Kardynał Adam Stefan Sapieha. Środowisko rodzinne, życie i dzieło*, red. S. Stępień, Przemyśl 1995, s. 207; K. Krasowski, *Biskupi katolicy II Rzeczypospolitej. Słownik biograficzny*, Poznań 1996, s. 217; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 196; J. Czajkowski, *Kardynał Adam Stefan Sapieha*, Wrocław 1997, s. 32; K. R. Prokop, *Poczet biskupów krakowskich*, s. 243; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska w latach 1912–1962*, [w:] *Kościół krakowski w tysiącleciu...*, s. 384–385; H. J. Kaczmarecki, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 252; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 392; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 193; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje biskupie w katedrze na Wawelu*, „Studia Waweliana” 9–10:2000–2001, s. 235; tenże, *Polscy kardynałowie...*, s. 257; tenże, *Dziewięćdziesięciolecie konsekracji biskupiej kardynała Adama Stefana Sapiehy*, „Alma Mater” 2002 nr 37, s. 31–32; HC, t. 9 (1903–1922), a cura di Z. Pięta, Patavii 2002, s. 144–145; M. Sapieżyna, *My i nasze Siedliska*, Kraków 2003, s. 212–213; M. Bobrzyński, *Z moich pamiętników*, wyd. A. Galos, Wrocław–Kraków 1957, s. 370–372; A. Chapeau, F. Combaluzier, *L'Épiscopat française de Clément VIII a Paul VI*, [w:] *Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques*, t. 18, Paris 1977, kol. 479/480 (nr 2763).

Wspomniany wcześniej Anatol NOWAK, tytulariusz Irenopolis, był pierwszym od kilkudziesięciu lat, tj. od czasów Franciszka Ksawerego Zglenickiego, sufraganiem krakowskim. Jego nominację udało się przeprowadzić jeszcze biskupowi Janowi Puzynie, jako że prekonizacja nastąpiła 17 grudnia 1900 – na dwa tygodnie przed końcem XIX wieku. Z kolei sakra A. Nowaka odbyła się dokładnie na dzień przed upływem tamtego stulecia, w niedzielę 30 grudnia tegoż roku, a na jej miejsce obrano – jak niegdyś w przypadku Albina Dunajewskiego – kościół Mariacki. Obowiązków głównego konsekratora podjął się oczywiście *ordinarius loci*, biskup Jan Puzyna, natomiast współkonsekratorami byli: nowy ordynariusz przemyski Józef Sebastian Pelczar (przyszły święty) i sufragan lwowski Józef Weber (*nota bene* następca J. Puzyny na tamtejszej sufraganii)²⁴. Kiedy po trwającej bez mała ćwierć wieku posłudze w Kościele krakowskim Anatol Nowak uzyskał 30 IX 1924 translację na stolicę biskupią w Przemyślu, którą przyszło mu wówczas objąć po jego niegdyśszym współkonsekratorze J. S. Pelczarze, kolejnym sufraganiem w Krakowie został (wszakże dopiero w dwa i pół roku później) Stanisław ROSPOND, prekonizowany (25 III 1927) tytulariuszem Dardanusu. Nominacja ta nastąpiła już po reorganizacji struktur diecezjalnych Kościoła katolickiego w odrodzonej Polsce z końca 1925 roku, w ramach której utworzona została m.in. krakowska prowincja kościelna, a tym samym Kraków, odtąd stolica archidiecezji, stał się ośrodkiem nowej metropolii, obejmującej pierwotnie diecezje: częstochowską, katowicką, kielecką i tarnowską (dwie pierwsze wtedy właśnie powołano do istnienia). Konsekracji S. Rosponda książe Adam Stefan Sapieha dopełnił zatem już jako arcybiskup metropolita. Miała ona miejsce w niedzielę Przenajświętszej Trójcy (12 VI 1927) w bazylice archikatedralnej na Wawelu, przy czym w charakterze współkonsekratorów wystąpili: ordynariusz tarnowski Leon Wałęga i były sufragan łucko-żytomierski Michał Godlewski, tytulariusz Agabii, ówczesnie profesor historii Kościoła na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego²⁵. Warto dodać

²⁴ M.in.: „Czas” 1900 nr 316 (31 XII 1900), s. 2; E. Komar, *Kardynał Puzyna...*, s. 23–24; HC, t. 8, s. 325; D. Bialic, B. Łopuszański, *Nowak Anatol Wincenty (1862–1933), biskup przemyski*, [w:] PSB, t. 23, s. 255; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 45; P. Nitecki, *Biskupi na ziemiach polskich...*, s. 159; K. Krasowski, *Biskupi katolicki II Rzeczypospolitej...*, s. 177; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 193, 195–196; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 389; H. J. Kaczmarek, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 252; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 310; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 235; J. Urban, *Diecezja krakowska w XIX wieku...*, s. 377; K. R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego...*, s. 197–198, 202.

²⁵ M.in.: AKMK: Liber actionum Celsissimi Ordinarii Cracoviensis Adam Stephani Sapieha, *Principis Episcopi*, s. 232; „Notificationes e Curia Principis Metropolitae Cracovien-

w tym miejscu, że bynajmniej nie była to pierwsza sakra biskupia, jaka odbyła się w królewskiej świątyni na Wzgórzu Wawelskim w XX stuleciu. Jeszcze bowiem w dniu 30 listopada 1918 roku, a więc tuż po umownej dacie odrodzenia polskiej państwowości po 123 latach niewoli, tu właśnie konsekrowany został ordynariusz kresowej diecezji kamienieckiej – Piotr Mańkowski, który pełni kapłaństwa dostąpił przez posługę Adama Stefana Sapiehy oraz Leona Wałęgi i Anatola Nowaka²⁶

Od czasu sakry sufragana Stanisława Rosponda Kraków nie był świadkiem święceń biskupich przez długich lat trzydzieści. W tym czasie nastąpiła zmiana na stolicy św. Stanisława, albowiem po zmarłym (23 VII 1951) księciu-metropolicie Adamie Stefanie Sapieżu, w roku 1946 kreowanym kardynałem, odpowiedzialność za Kościół krakowski spoczęła w rękach Eugeniusza Baziaka, arcybiskupa lwowskiego, zmuszonego do opuszczenia własnej diecezji wskutek zmian politycznych na mapie Europy Środkowo-Wschodniej po II wojnie światowej. Już zresztą kilka miesięcy wcześniej (20 IV 1951) został on ustanowiony przez papieża Piusa XII koadiutorem przy A. S. Sapieżu, by po jego śmierci rządzić tutejszą archidiecezją jako administrator apostolski. Jego posługa w tym charakterze przypadła na lata 1951–1962, jakkolwiek w szczególnie trudnym okresie 1952–1956 przyszło mu udać się na przymusowe wygnanie do Tarnowa (podobny los stał się wówczas udziałem sufragana S. Rosponda, który przebywał z kolei w Częstochowie).

W tym czasie sprawami Kościoła krakowskiego zawiadywał – jako wikariusz kapitulny – biskup tytularny Dalii Franciszek JOP, niegdyś sufragan sandomierski, w roku 1951 wyznaczony na rządcę administratury apostolskiej Śląska Opolskiego, jednakże nie dopuszczony tam do objęcia rządów przez władze państwowe. Ów przyszły pierwszy pasterz diecezji opolskiej sakrę biskupią otrzymał (19 V 1946)

sis” 1927 nr 7–8, s. 43; nr 9, s. 48–49; „Czas” 1927 nr 134 (15 VI 1927), s. 2; „Dzwon Niedzielny” 1927 nr 24 (13 VI 1927), s. 397–399; „Przegląd Powszechny” 1927 t. 175, s. 195; *Materiały do biografii Ks. Biskupa Stanisława Rosponda*, zebrał S. Rospond, „Nasza Przyszłość” 19:1964, s. 169–179; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 91; J. Wolny, *Rospond Stanisław (1877–1958), biskup pomocniczy krakowski*, [w:] PSB, t. 32, Warszawa–Kraków 1989–1991, s. 125; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 192 (przypis 5); J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 390; M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księża katecheci diecezji krakowskiej 1880–1939. Słownik biograficzny*, Kraków 2000, s. 260; H. J. Kaczmarek, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 253; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 382; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 230–231, 234; *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945–1989*, red. J. Myszor, t. 2, Warszawa 2003, s. 245.

²⁶ Zob. AKMK: *Liber actionum...*, s. 172 (170), 479 (nr 790); P. Mańkowski, *Pamiętniki*, wyd. S. Górzyński, Warszawa 2002, s. 286–288; K. R. Prokop, *Konsekracje biskupie...*, s. 197; tenże, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 229–230, 234 (tu wskazana dalsza literatura).

w katedrze w Sandomierzu z rąk ordynariusza miejsca, biskupa Jana Kantego Lorka, któremu asystowali podczas tego obrzędu dwaj biskupi kieleccy: ordynariusz Czesław Kaczmarek i sufragan Franciszek Sonik²⁷. Co się tyczy z kolei Eugeniusza BAZIAKA, który 3 marca 1962 roku do czekał się nominacji (przyjętej przezeń 14 III tegoż roku) ze strony papieża Jana XXIII na stolicę św. Stanisława, niespodziewanie jednak zmarł jeszcze przed formalnym ogłoszeniem faktu ustanowienia go metropolitą krakowskim (choć nieoficjalnie rozpoczęto już przygotowywanie uroczystości ingresowych), to święcenia biskupie otrzymał on, jako sufragan lwowski, w roku 1933. Konsekracja owa odbyła się w niedzielę 5 listopada tegoż roku w bazylice archikatedralnej Wniebowzięcia NMP we Lwowie; głównym szafarzem był w tym przypadku ówczesny metropolita lwowski Bolesław Twardowski, a współkonsekratorami dwaj biskupi tarnowscy: ordynariusz Franciszek Lisowski i sufragan Edward Komar, obok których na akt ów przybył także ormiańskokatolicki arcybiskup Lwowa Józef Teodorowicz (sakra ta dopełniona została na trzy dni przed zaplanowanym wcześniej wyjazdem metropolity B. Twardowskiego do Rzymu z wizytą *ad limina apostolorum*)²⁸.

Arcybiskup Eugeniusz Baziak był tym właśnie rządcą archidiecezji krakowskiej, który po zgonie sufragana Stanisława Rosponda (4 II 1958) wystarał się o ustanowienie w jego miejsce nowego biskupa pomocniczego. Został nim 38-letni Karol WOJTYŁA. Prekonizował go (4 VII 1958) papież Pius XII (na zaledwie trzy miesiące przed swą śmiercią) tytulariuszem Antigony (26 IX tegoż roku Stolica Apostolska zmieniła ten

²⁷ M.in.: „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 1943–1947 nr 1, s. 3–4, 24–27; J. Koceniak, *Sylwetki biskupów sandomierskich*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 1968 nr 6–7, s. 163 (nr 3); W. Wójcik, *Działalność biskupa Franciszka Jopa w Sandomierzu (1922–1952)*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 6:1978, s. 26, 30; H. J. Sobeczko, *Życie i działalność biskupa Franciszka Jopa w Opolu (1956–1976)*, tamże, s. 68; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 114; H. J. Sobeczko, *W trosce o liturgiczne dziedzictwo. Życie i działalność duszpastersko-liturgiczna biskupa Franciszka Jopa (1897–1976)*, Opole 1986, s. 46; *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX wieku*, red. M. Pater, Katowice 1996, s. 155; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 387–388; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 254; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 185; K. R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła opolskiego...*, s. 342–343.

²⁸ M.in.: „Gazeta Lwowska” 1933 nr 308 (8 XI 1933), s. 6; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 103; W. Szetelnicki, *Arcybiskup–wygnaniec. Eugeniusz Baziak – metropolita lwowski*, Kraków 1989, s. 50–51; K. Krasowski, *Biskupi katolicy II Rzeczypospolitej...*, s. 28; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 235; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 387; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 253; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 22; „Gazeta Kościelna” 1933 nr 42 (15 X 1933), s. 493; „Gazeta Lwowska” 1933 nr 309 (9 XI 1933), s. 6; N. L. Cieszyński, *Roczniki katolickie na rok Pański 1934*, Poznań 1934, s. 464–465; *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL...*, t. 2, s. 9, 13; A. Pankowicz, *Pasterz i archidiecezja krakowska z lat 1951–1962. Próba systematyzacji zjawisk*, [w:] *Do prześladowania nie daliśmy powodu...*, red. R. Terlecki, Kraków 2003, s. 90–91.

tytuł na Ombi). Sakra nominata, której dopełnił abp Eugeniusz Baziak, odbyła się w niedzielę 28 września 1958 roku w bazylice archikatedralnej na Wawelu, we wspomnienie liturgiczne jej współpatrona św. Wacława. Współkonsekratorami przyszłego papieża byli biskupi: Franciszek Jop z Opola oraz Bolesław Kominek z Wrocławia, późniejszy kardynał²⁹ Dwa lata później, w niedzielę 18 września 1960 roku, także w królewskiej świątyni na Wawelu, sakrę otrzymał Julian GROBLICKI, kolejny biskup pomocniczy, ustanowiony dla archidiecezji krakowskiej; prekonizowany 25 maja tegoż roku tytulariuszem Philadelphii. Również w jego przypadku głównym konsekratorem był metropolita Eugeniusz Baziak, natomiast współkonsekratorami: ordynariusz przemyski Franciszek Barda oraz bp Karol Wojtyła³⁰

Ten ostatni, po śmierci abpa Baziaka (15 VI 1962) obrany został wikariuszem kapitulnym i w tym charakterze kierował archidiecezją krakowską do przełomu roku 1963/1964. Dopiero wówczas stało się możliwe powierzenie Karolowi Wojtyłemu stolicy św. Stanisława, co formalnie nastąpiło 13 stycznia 1964 r. Jeszcze wszakże podczas trwania wakatu papież Jan XXIII prekonizował (23 XI 1962) kolejnego biskupa pomocniczego dla Krakowa w osobie Jana PIETRASZKI, który święcenia biskupie otrzymał w Poniedziałek Wielkanocny (21 IV 1963) w bazylice archikatedralnej na Wawelu z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego, prymasa Polski, oraz miejscowych biskupów – Karola Wojtyły i Juliana Groblickiego. Była to zarazem jedyna konsekracja nowego członka episkopatu, jakiej dokonał w dawnej stolicy królów Polski Prymas Tysiąclecia³¹.

²⁹ M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1958 nr 9–11, s. 399–400; „Tygodnik Powszechny” 1958 nr 40 (5 X 1958), s. 7; nr 41 (12 X 1958), s. 1–2; „Gość Niedzielny” 1958 nr 42 (19 X 1958), s. 313; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 160; W. Szetelnicki, *Arcybiskup–wygnaniec...*, s. 128–131; K. R. Prokop, *Poczet biskupów krakowskich*, s. 252–254; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 388; H. J. Kaczmarecki, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 255; *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, oprac. A. Boniecki, Kraków 2000, s. 143–144; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 490; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 210; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 231, 234; tenże, *Polscy kardynałowie...*, s. 290–291; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II*, t. 2, Warszawa [2003], s. 23; t. 13, Warszawa [2004], s. 19; t. 15, Warszawa [2004], s. 20; t. 27, Warszawa [2004], s. 39; B. Lecomte, *Pasterz*, Kraków 2006, s. 168–172; zob. wyżej przypis 4.

³⁰ M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1960 nr 5–7, s. 85; „Tygodnik Powszechny” 1960 nr 39 (25 IX 1960), s. 7; Z. Szuba, *Biskupi polscy...*, s. 172; K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego w III Rzeczypospolitej. Leksykon biograficzny*, Kraków 1998, s. 48–49; J. Marecki, *Archidiecezja krakowska...*, s. 391; M. Gawlik, J. Szczepaniak, *Księga katecheci diecezji krakowskiej...*, s. 147; H. J. Kaczmarecki, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 255; *Kalendarium życia Karola Wojtyły*, s. 159; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 132; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 232, 234; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II*, t. 9, Warszawa [2004], s. 43.

³¹ M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1963 nr 5–6, s. 137; „Tygodnik Powszechny” 1963 nr 16 (21 IV 1963), s. 6; nr 18 (5 V 1963), s. 4; *Kalendarium waż-*

Już jako metropolita krakowski, a od roku 1967 także kardynał, K. Wojtyła wystarał się u Stolicy Apostolskiej o kolejnych dwóch biskupów pomocniczych do posługi w powierzonym jego trosce Kościele partrykularnym. Zostali nimi w roku 1970 Stanisław SMOLEŃSKI i Albin MAŁYSIAK, którzy obaj otrzymali tego samego dnia prekonizację (5 I tegoż roku), razem też przyjęli święcenia biskupie. Ich konsekracja miała miejsce w niedzielę 5 IV 1970 w wawelskiej archikatedrze, gdzie jako główny szafarz wystąpił ówczesny pasterz Kościoła krakowskiego, natomiast na współkonsekratorów zaproszeni zostali: w przypadku S. Smoleńskiego – ordynariusz częstochowski Stefan Bareła i sufragan warszawski Bronisław Dąbrowski (zarazem sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski), natomiast w przypadku A. Małysiaka – Julian Groblicki i także Bronisław Dąbrowski³².

Kiedy osiem i pół roku później Karol Wojtyła został obrany na Stolicę Piotrową, przyjmując imię Jana Pawła II, swoim następcą na arcybiskupstwie krakowskim ustanowił Franciszka MACHARSKIEGO, któremu też osobiście udzielił (6 I 1979), w uroczystość Objawienia Pańskiego, sakry biskupiej. Odbędzie się ona w bazylice św. Piotra w Rzymie; współkonsekratorami byli dwaj spośród ówczesnych czterech biskupów pomocniczych z Krakowa: Julian Groblicki i Stanisław Smoleński³³.

niejszych wydarzeń z życia i działalności księdza kardynała Stefana Wyszyńskiego, metropolity Gniezna i Warszawy, przewodniczącego Konferencji Episkopatu, prymasa Polski, 3 VIII 1901 – 28 V 1981, oprac. A. Wiczorek, „Życie i Myśl” 31:1981, nr 7–8, s. 199; Z. Szuba, Biskupi polscy..., s. 184; K. R. Prokop, Dwudziestowieczne konsekracje..., s. 232, 234; J. Marecki, Archidiecezja krakowska..., s. 391; H. J. Kaczmarecki, Biskupi polscy XX wieku..., s. 255; Kalendarium życia Karola Wojtyły, s. 175; P. Nitecki, Biskupi Kościoła..., kol. 344; Wielka encyklopedia Jana Pawła II, t. 24, Warszawa [2004], s. 20.

³² M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1970 nr 4–6, s. 109–133; „Tygodnik Powszechny” 1970 nr 15 (12 IV 1970), s. 6; „Esprit et Vie” 1973 nr 49 (6 XII 1973), s. 716 (nr 38–39); Z. Szuba, Biskupi polscy..., s. 201–202; K. R. Prokop, Biskupi Kościoła katolickiego..., s. 87–88, 130–131; *Kto jest kim w Kościele. Ekumeniczne „who is who” chrześcijaństwa w Polsce*, oprac. G. Polak, Warszawa 1999, s. 226, 334; H. J. Kaczmarecki, Biskupi polscy XX wieku..., s. 256; Kalendarium życia Karola Wojtyły, s. 313–314; P. Nitecki, Biskupi Kościoła..., kol. 279, 408; B. Przybyszewski, *Zarys dziejów diecezji...*, s. 244; K. R. Prokop, Dwudziestowieczne konsekracje..., s. 233–234; *Z radością głoszę Ewangelię. 85 lat życia Księdza Biskupa Albina Małysiaka. Księga Pamiątkowa*, oprac. i red. K. R. Prokop, Kraków 2003, s. 247–248, 333–337, 399–401; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II*, t. 18, Warszawa [2004], s. 27; t. 29, Warszawa [2004], s. 11.

³³ M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1979 nr 4–5, s. 46–47; „Tygodnik Powszechny” 1979 nr 2 (14 I 1979), s. 1, 8; „Esprit et Vie” 1983 nr 18 (5 V 1983), s. 259 (nr 1); Z. Szuba, Biskupi polscy..., s. 216; K. R. Prokop, Biskupi Kościoła katolickiego..., s. 83–84; *Kto jest kim w Kościele...*, s. 217; K. R. Prokop, *Poczet biskupów krakowskich*, s. 258–259; H. J. Kaczmarecki, Biskupi polscy XX wieku..., s. 257; P. Nitecki, Biskupi Kościoła..., kol. 271; K. R. Prokop, Dwudziestowieczne sakry..., s. 235; *tenże, Polscy kardynałowie...*, s. 331; A. Bujak, *Ziemia trudnej jedności. 25 lat posługi biskupiej kardynała Franciszka Macharskiego*, Kraków 2004, s. 6, 14, 16–19; G. Ryś, *Pasterz w cza-*

Również w rzymskiej bazylice św. Piotra na Watykanie miała miejsce konsekracja kolejnego spośród ustanowionych do posługi w Kościele krakowskim członków episkopatu, biskupa pomocniczego Kazimierza GÓRNEGO. Prekonizowany (26 X 1984) tytulariuszem Pertusy, sakrę otrzymał także w uroczystość Objawienia Pańskiego (6 I 1985) z rąk papieża Jana Pawła II; współkonsekratorami u boku papieża byli w tym przypadku arcybiskupi: Eduardo Martinez Somalo, substytut Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej (przyszły purpurat), i Durasamy Simon Lourdusamy, sekretarz watykańskiej Kongregacji Ewangelizacji Narodów i zarazem przewodniczący Papieskich Dzieł Misyjnych, kilka miesięcy później kreowany kardynałem (podczas tamtego aktu święcenia biskupie przyjęło – obok K. Górnego – również sześciu innych nominatów, mianowicie: Bernard Patrick Devlin – pasterz diecezji Gibraltar; Aloysius Balina – pierwszy ordynariuszy Geity w Tanzanii; Alfonso Nteka OFMCap – pierwszy ordynariusz Mbanza Congo w Angoli; Pellegrino Tomaso Ronchi OFMCap – biskup Porto-Santa Rufina we Włoszech; Fernando Saenz Lacalle – biskup pomocniczy w Santa Ana w Salwadorze, oraz Jorge Arturo Agosto Medina Estevez – biskup pomocniczy w Rancagua w Chile)³⁴. Natomiast pierwsi krakowscy biskupi pomocniczy, których konsekrował nowy metropolita Franciszek Macharski, to Jan SZKODŃ i Kazimierz NYCZ (obaj – tak samo jak niegdyś S. Smoleński i A. Małyśiak – prekonizowani zostali jednego dnia, 14 V 1988). Ich wspólna sakra odbyła się w sobotę 4 czerwca 1988 roku w bazylice archikatedralnej na Wawelu; współkonsekratorami byli w tym przypadku ordynariusze: tarnowski Jerzy Ablewicz (arcybiskup *ad personam*) i częstochowski Stanisław Nowak³⁵. Nie była to wszakże pierwsza konsekracja biskupia, której kardynał Franciszek Macharski dokonał w królew-

sach przełomu, [w:] *Archidiecezja krakowska na przełomie tysiącleci*, red. S. Koperek i in., Kraków 2004, s. 13; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II...*, t. 18, s. 7; *Jan Paweł II. Dzień po dniu. Ilustrowane kalendarium wielkiego pontyfikatu 1978–2005*, oprac. G. Turowski, t. 1, Kraków 2005, s. 23–24.

³⁴ M.in.: „L'Osservatore Romano” (edycja polska) 1985 nr 1, s. 2, 29–30; „Esprit et Vie” 1988 nr 32–34 (11–25 VIII 1988), s. 450 (nr 2); K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego...*, s. 48; *Kto jest kim w Kościele...*, s. 106; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 259; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 129; G. Ryś, *Lata 1979–1999. Kalendarium*, [w:] *Kościół krakowski w tysiącleciu...*, s. 486; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 235; *Encyklopedia Rzeszowa*, red. J. Draus, Rzeszów 2004, s. 135; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II...*, t. 9, s. 38; *Jan Paweł II. Dzień po dniu...*, t. 1, s. 310.

³⁵ „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 1988 nr 5–6, s. 90–96; „Tygodnik Powszechny” 1988 nr 24 (12 V 1988), s. 1; „Esprit et Vie” 1991 nr 32–34 (8–22 VIII 1991), s. 456 (nr 86–87); K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego...*, s. 105–106, 138; *Kto jest kim w Kościele...*, s. 262, 361; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 257; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 314, 433; G. Ryś, *Lata 1979–1999. Kalendarium...*, s. 488; K. R. Prokop, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 233–235.

skiej świątyni na Wzgórzu Wawelskim, jeszcze bowiem w sobotę 23 czerwca 1984 roku pełni kapłaństwa dostąpił przez jego posługę Marian Jaworski, dotychczasowy rektor Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, późniejszy metropolita Lwowa i kardynał, prekonizowany 21 maja tegoż roku tytulariuszem Lambaesis i ustanowiony administratorem apostolskim w Lubaczowie. Jego współkonsekratorami byli: ordynariusz przemyski Ignacy Tokarczuk i sufragan opolski Antoni Adamiuk – obaj wywodzący się z prezbiterium archidiecezji lwowskiej, do której przynależał też sam przyjmujący wówczas sakrę duchowny³⁶.

Wspomniane święcenia biskupie Jana Szkodonia i Kazimierza Nycza (4 VI 1988) były już ostatnimi konsekracjami nowych członków episkopatu, jakie się odbyły w Krakowie w XX stuleciu. Na kolejną konsekrację przyszło czekać aż 15 lat – do roku 2003. W poniedziałek 13 X tegoż roku, również w bazylice archikatedralnej na Wawelu, w nietypowym jednak miejscu, bo przy konfesji św. Stanisława (a nie – jak w pozostałych przypadkach – przy ołtarzu głównym), sakrę otrzymał nowo powołany do Kolegium Kardynalskiego Stanisław Nagy (ze Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego), sześć dni wcześniej prekonizowany arcybiskupem tytularnym Holaru. Jego głównym konsekratorem był kardynał Franciszek Macharski, natomiast współkonsekratorami – metropolita lwowski Marian Jaworski, wówczas już purpurat, oraz nuncjusz apostolski w Polsce – abp Józef Kowalczyk³⁷. Wraz z przyjęciem 21 października tegoż roku purpurowego biretu i otrzymaniem własnego kościoła kardynalskiego w Rzymie, Stanisław Nagy przestał być arcybiskupem tytularnym Holaru, która to stolica przypadła po nim (24 II 2004) biskupowi pomocniczemu z Tarnowa Stanisławowi Budzikowi. W tym czasie nastąpiła też prekonizacja (14 VIII 2004) nowych biskupów pomocniczych dla archidiecezji krakowskiej, przy czym w nawiązaniu do „tradycji” z lat 1970 i 1988, również tym razem było ich dwóch. Tytulariuszem Taddui został wówczas Jan ZAJĄC, natomiast stolicę tytularną Treba otrzymał Józef GUZDEK. Razem też przyjęli święcenia biskupie. Odbyły się one w środę 15 września 2004 roku, wszakże tym razem

³⁶ M.in.: „Tygodnik Powszechny” 1984 nr 27 (1 VII 1984), s. 2; „Esprit et Vie” 1987 nr 32–34 (6–20 VIII 1987), s. 455 (nr 64); K. R. Prokop, *Biskupi Kościoła katolickiego...*, s. 57–58; H. J. Kaczmarski, *Biskupi polscy XX wieku...*, s. 257; tenże, *Dwudziestowieczne konsekracje...*, s. 233–234; P. Nitecki, *Biskupi Kościoła...*, kol. 180; G. Ryś, *Lata 1979–1999. Kalendarium...*, s. 486; K. R. Prokop, *Polscy kardynałowie...*, s. 392–394; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II...*, t. 12, s. 47.

³⁷ M.in.: „Wiadomości KAI” 2003 nr 42 (26 X 2003), s. 2; „Tygodnik Powszechny” 2003 nr 42 (19 X 2003), s. 2; „Notificaciones e Curia Metropolitana Cracoviensi” 2003 nr 10–12, s. 406–407; „Revue des Ordinations Épiscopales” 2004 nr 13, s. 25 (nr 154); A. Bujak, *Ziemia trudnej jedności...*, s. 216–217; *Wielka encyklopedia Jana Pawła II...*, t. 21, s. 5.

na miejsce tak podniosłego wydarzenia obrano konsekrowaną dwa lata wcześniej przez papieża Jana Pawła II, podczas jego ostatniej pielgrzymki do Ojczyzny, bazylikę–sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie–Łagiewnikach. I w tym przypadku głównym szafarzem święceń był metropolita krakowski, kard. Franciszek Macharski, natomiast współkonsekratorami arcybiskupi: Józef Kowalczyk – nuncjusz apostolski w Rzeczypospolitej Polskiej, oraz specjalnie przybyły z Rzymu na tę uroczystość sekretarz osobisty Ojca Świętego – Stanisław Dziwisz³⁸

Jak na samym wstępie wspomniano, kilka miesięcy później stolicę św. Stanisława po kard. F. Macharskim (jego rezygnację z rządów w diecezji przyjął 3 czerwca 2005 roku papież Benedykt XVI) objął właśnie abp Stanisław DZIWISZ. W tamtym momencie nowy pasterz Kościoła krakowskiego do grona episkopatu należał już od siedmiu lat, jako że godność biskupia została mu nadana (wraz ze stolicą tytularną San Leone) 7 lutego 1998 roku przez papieża Jana Pawła II. On też osobiście udzielił Stanisławowi Dziwiszowi sakry w czwartek 19 marca tegoż roku w bazylice św. Piotra na Watykanie; współkonsekratorami Stanisława Dziwisza oraz wyświęconych na biskupów wespół z nim Jamesa Michaela Harvey'a, prefekta Domu Papieskiego, i Piero Mariniego, mistrza ceremonii Urzędu Papieskich Nabożeństw Liturgicznych, byli kardynałowie: Angelo Sodano, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, i Franciszek Macharski, metropolita krakowski, obok którego spośród polskich biskupów udział w tym podniosłym akcie wzięli również: kard. Andrzej Maria Deskur, abp Juliusz Janusz, abp Józef Kowalczyk, abp Józef Michalik, abp Juliusz Paetz i abp Szczepan Wesoly (także reprezentujący obrządek greckokatolicki abp Jan Martyniak) oraz biskupi – Antoni Pacyfik Dydycz, Sławoj Leszek Głódź, Kazimierz Górny, Edward Janiak, Ryszard Karpiński, Albin Małysiak, Kazimierz Nycz, Tadeusz Pieronek i Tadeusz Rakoczy³⁹

³⁸ M.in.: „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi” 2004 nr 7–9, s. 21–22; „Tygodnik Powszechny” 2004 nr 39 (26 IX 2004), s. 2; „Wiadomości KAI” 2004 nr 38 (26 IX 2004), s. 2; „Revue des Ordinations Épiscopales” 2005 nr 14, s. 26 (nr 140–141).

³⁹ M.in.: „L'Osservatore Romano” (edycja polska) 1998 nr 5–6, s. 39–43, 64; „Biuletyn KAI” 1998 nr 12 (24 III 1998), s. 18; T. Chmura, *Z Raby Wyższej przez Kraków na Watykan. Curriculum vitae Księdza Biskupa Stanisława Dziwisza*, „Analecta Cracoviensia” 30–31:1998–1999, s. XX–XXI; K. R. Prokop, *San Leone – stolica tytularna biskupa Stanisława Dziwisza*, tamże, s. 544, 558; „Revue des Ordinations Épiscopales” 1999 nr 8, s. 9–10 (nr 45); A. i Z. Judyccy, *W służbie Bogu i światu. Słownik biograficzny. Polscy i polskiego pochodzenia kapłani, zakonnicy i siostry zakonne, pełniący posługę w różnych krajach świata*, Toruń 2002, s. 58; *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 1, red. K. Dopierała, Toruń 2003, s. 466; W. M. Zarębczan, *Polacy w Watykanie. Instytucje i urzędy oraz Polacy w nich pracujący. Historia i współczesność*, Pelplin 2004, s. 408; A. Bujak, J. Sosnowska, *Dziwisz. Ksiądz Stanisław, biskup, metropolita, najwierniejszy z wiernych*, Kraków 2005, s. 7, 18–23; *Jan Paweł II. Dzień po dniu...*, t. 2, Kraków 2005, s. 993.

**Tab. 1. Sakry ordynariuszy i metropolitów krakowskich
(1804–2005)**

Lp.	Imię, nazwisko	Lata pasterzowania	Data sakry	Miejsce Sakry	Główny konsekратор	Współkonsekratorzy
1	Andrzej GAWROŃSKI	1804–1813	25 XI 1804	Wiedeń, archikatedra św. Stefana	Sigismund Anton Hohenwarth, arcybiskup metropolita wiedeński	Edmund Maria Joseph Artz-Vasseg, biskup tytularny Teos, sufragan wiedeński * Franz Maria Fenzi, arcybiskup metropolita Korfu
2	Jan Paweł WORONICZ	1815–1828	8 V 1816	Warszawa, katedra św. Jana Chrzyciela	Jan Klemens Gołaszewski, biskup ordynariusz węgierski	Feliks Łukasz Lewiński, biskup tytularny Erythrei, sufragan włocławski (pomorski) * Franciszek Remigiusz Zambrzycki, biskup tytularny Dardanus, były sufragan kijowski
3	Karol SKÓRKOWSKI	1829–1851	24 I 1830	Warszawa, kościół Krzyża Świętego (misjonarzy-lazarystów)	Adam Prosper Burzyński, biskup ordynariusz sandomierski	Józef Koźmian, biskup ordynariusz kujawsko-kaliski * Mikołaj Jan Manugiewicz, biskup ordynariusz sejneński
4	Albin DUNAJEWSKI	1879–1894	8 VI 1879	Kraków, kościół Mariacki	Ludovico Jacobini, arcybiskup tytularny Tessalonia, nuncjusz apostolski w Wiedniu	Anton Joseph Gruscha, biskup tytularny Carrhae i polowy armii austriackiej * Jan Stupnicki, eparcha przemyski obrządku greckokatolickiego
5	Jan PUZYNA	1895–1911	25 III 1886	Rzym, kościół św. Jana Kantego (Kolegium Polskie)	Mieczysław Ledóchowski, kardynał prezbiter tytułu S. Mariae in Aracoeli, prefekt Kongregacji Rozkrzewiania Wiary	Franz Schönborn-Buchheim-Wolfstal, arcybiskup metropolita wiedeński * Józef (Josyf) Sembratowicz, były metropolita lwowski obrządku greckokatolickiego

6	Adam Stefan SAPIEHA	1911–1951	17 XII 1911	Rzym, kaplica Sykstyńska na Watykanie	Pius X, papież	Agostino Silj, arcybiskup tytularny Cezarei * Agostino Zampini, biskup tytularny Porphyreonu
7	Eugeniusz BAZIAK	1962	5 XI 1933	Lwów, archikatedra Wniebowzięcia NMP	Bolesław Twardowski, arcybiskup metropolita lwowski	Edward Komar, biskup tytularny Alinda i pomocniczy tarnowski * Franciszek Lisowski, biskup ordynariusz tarnowski
8	Karol WOJTYŁA	1964–1978	28 IX 1958	Kraków, archikatedra św. Wacława i Stanisława na Wawelu	Eugeniusz Baziak, arcybiskup metropolita lwowski, administrator apostolski archidiecezji krakowskiej	Franciszek Jop, biskup tytularny Daulia, delegat prymasa Polski z uprawnieniami biskupa rezydencjalnego w Opolu * Bolesław Kominek, biskup tytularny Vaga, delegat prymasa Polski z uprawnieniami biskupa rezydencjalnego we Wrocławiu
9	Franciszek MACHARSKI	1978–2005	6 I 1979	Rzym, bazylika św. Piotra na Watykanie	Jan Paweł II, papież	Julian Groblicki, biskup tytularny Philadelphii i pomocniczy krakowski * Stanisław Smoleński, biskup tytularny Alava i pomocniczy krakowski
10	Stanisław DZIWIŚ	od 2005	19 III 1998	Rzym, bazylika św. Piotra na Watykanie	Jan Paweł II, papież	Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał * Angelo Sodano, kardynał-sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej

Tab. 2. Sakry administratorów i wikariuszy apostolskich (archi)diecezji krakowskiej (1835–1952)

Lp.	Imię, nazwisko	Lata pasterzowania	Data sakry	Miejsce Sakry	Główny konsekратор	Współkonsekratorzy
1	Franciszek Ksawery ZGLENICKI	1835–1841	12 XII 1824	Kraków, katedra św. Wacława i św. Stanisława na Wawelu	Jan Paweł Woronicz, biskup ordynariusz krakowski	Tomasz Nowiński, biskup tytularny Byblosu, prepozyt generalny bożogrobców miechowskich * Grzegorz Tomasz Ziegler, biskup ordynariusz tyński
2	Ludwik ŁĘTOWSKI	1841–1848	29 VI 1845	Sankt Petersburg, kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej	Kazimierz Dmochowski, biskup tytularny Meloe, sufragan kurlandzki (wileński)	Józef Joachim Goldmann, biskup ordynariusz sandomierski * Walenty Maciej Tomaszewski, biskup ordynariusz kujawsko-kaliski
3	Antoni GAŁECKI	1862–1879 (Kraków)	19 X 1862	Rzym, kościół S. Maria dell'Anima (nacji niemieckiej)	Karl August Reisach, kardynał prezbiter tytułu S. Caeciliae	Pietro Geremia Michelangelo Celesia, biskup ordynariusz Patti * Salvatore Nobilitelleschi, arcybiskup tytularny Seleucji
4	Maciej MAJERCZAK	1849–1870 (Kielce)	14 XII 1862	Warszawa, archikatedra św. Jana Chrzciciela	Zygmunt Szczesny Feliński, arcybiskup metropolita warszawski	Józef Michał Juszczyński, biskup ordynariusz sandomierski * Michał Jan Marszewski, biskup ordynariusz kujawsko-kaliski
5	Tomasz Teofil KULIŃSKI	1870–1883 (Kielce)	3 X 1872	Sankt Petersburg, kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej	Antoni Fiałkowski, arcybiskup metropolita mohylowski	Aleksander Kazimierz Gintowt-Dziewałtowski, biskup tytularny Helenopolis i sufragan płocki; Jerzy Iwaszkiewicz, biskup tytularny Anthedonu i sufragan mohylowski

6	Eugeniusz BAZIAK	1951–1962	zob. tab. 1			
7	Franciszek JOP	1952–1956	19 V 1946	Sandomierz, katedra Narodzenia NMP	Jan Kanty Lorek biskup ordy- nariusz sando- mierski	Czesław Kaczmarek, biskup ordynariusz kielecki * Franciszek Sonik, biskup tytularny Margo i pomocniczy kielecki

**Tab. 3. Sakry krakowskich sufraganów i biskupów pomocniczych
(1816–2004)**

Lp.	Imię, nazwisko	Lata spra- wowania funkcji	Data sakry	Miejsce sakry	Główny konsekrator	Współkonsekratorzy lub <i>asystujący</i> <i>niebiskupi</i>
1	Tomasz NOWIŃSKI	1816–1830	27 X 1816	Miechów, kościół Bożego Grobu (bożogrobców)	Jan Paweł Woronicz, biskup ordynariusz krakowski	<i>Hipolit Starowiejski</i> (<i>Starowiejski</i>), <i>kanonik krakowski</i> * <i>Franciszek Ksawery</i> <i>Zglenicki</i> , <i>archidiakon</i> <i>krakowski</i>
2	Franciszek Ksawery ZGLENICKI	1824–1835	zob. tab. 2			
3	Ludwik ŁĘTOWSKI	1848–1868	zob. tab. 2			
4	Anatol NOWAK	1900–1924	30 XII 1900	Kraków, kościół Mariacki	Jan Puzyna, biskup ordynariusz krakowski	Józef Sebastian Pel- czar, biskup ordyna- riusz przemyski * Józef Weber, biskup tytularny Temnus, sufragan lwowski
5	Stanisław ROSPOND	1927–1958	12 VI 1927	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Adam Stefan Sa- pieha, arcybiskup metropolita kra- kowski	Michał Godlewski, biskup tytularny Agbia, były sufragan łucko-żytomierski * Leon Wałęga, biskup ordynariusz tarnowski
6	Karol WOJTYŁA	1958–1964	zob. tab. 1			

7	Julian GROBLICKI	1960–1992	18 IX 1960	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Eugeniusz Baziak, arcybiskup metro- polita lwowski, administrator apo- stolski diecezji kra- kowskiej	Franciszek Barda, biskup ordynariusz przemyski * Karol Wojtyła, biskup tytularny Ombi i pomocniczy krakowski
8	Jan PIETRASZKO	1962–1988	15 IV 1963	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Stefan Wyszyński, arcybiskup metro- polita gnieźnieński i warszawski, kar- dynał	Julian Groblicki, biskup tytularny Philadelphii i po- mocniczy krakowski * Karol Wojtyła, biskup tytularny Ombi i pomocniczy krakowski, wikariusz kapitulny archidie- cezji krakowskiej
9	Stanisław SMOLEŃSKI	1970–1992	5 IV 1970	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Karol Wojtyła, ar- cybiskup metropo- lita krakowski, kardynał	Stefan Bareła, biskup ordynariusz częstochowski * Bronisław Dąbrow- ski, biskup tytularny Hadrianotherae, se- kretarz generalny Konferencji Episko- patu Polski
10	Albin MAŁYSIAK	1970–1993	5 IV 1970	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Karol Wojtyła, ar- cybiskup metropo- lita krakowski, kardynał	Bronisław Dąbrow- ski, biskup tytularny Hadrianotherae, se- kretarz generalny Konferencji Episko- patu Polski * Julian Groblicki, biskup tytularny Phi- ladelphii i pomocni- czy krakowski
11	Kazimierz GÓRNY	1984–1992	6 I 1985	Rzym, bazylika św. Piotra na Watykanie	Jan Paweł II, papież	Durasamy Simon Lourdusamy, emerytowany arcy- biskup metropolita Bangalore, sekretarz Kongregacji Ewan- gelizacji Narodów * Eduardo Martinez Somalo, arcybiskup tytularny Thagora,

						substytut Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej
12	Jan SZKODOŃ	od 1988	4 VI 1988	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał	Jerzy Ablewicz, biskup ordynariusz tarnowski, arcybiskup <i>ad personam</i> * Stanisław Nowak, biskup ordynariusz częstochowski
13	Kazimierz NYCZ	1988–2004	4 VI 1988	Kraków, archikatedra śś. Wacława i Stanisława na Wawelu	Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał	Jerzy Ablewicz, biskup ordynariusz tarnowski, arcybiskup <i>ad personam</i> * Stanisław Nowak, biskup ordynariusz częstochowski
14	Jan ZAJĄC	od 2004	15 IX 2004	Kraków, sanktuarium (bazylika) Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach	Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał	Stanisław Dziwisz, arcybiskup tytularny San Leone, sekretarz osobisty Ojca Świętego * Józef Kowalczyk, arcybiskup tytularny Heraclei, nuncjusz apostolski w Polsce
15	Józef GUZDEK	od 2004	15 IX 2004	Kraków, sanktuarium (bazylika) Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach	Franciszek Macharski, arcybiskup metropolita krakowski, kardynał	Stanisław Dziwisz, arcybiskup tytularny San Leone, sekretarz osobisty Ojca Świętego * Józef Kowalczyk, arcybiskup tytularny Heraclea, nuncjusz apostolski w Polsce

* * *

Dokonawszy zestawienia podstawowych danych na temat sakr pastery i rządców Kościoła krakowskiego z lat 1804–2005, a więc z dwóch ostatnich stuleci, możemy obecnie przejść do przyporządkowania tychże hierarchów do wyróżnianych w literaturze historycznej linii sukcesji święceń biskupich katolickiego episkopatu⁴⁰ Nie miejsce tu, by szerzej

⁴⁰ Do tej tematyki zob. np.: W. Maziere Brady, *The Episcopal Succession in England, Scotland and Ireland A. D. 1400 to 1875*, t. 1–3, Rome 1876–1877; K. Engelbert, *Die apostolische Sukzession schlesischer Priester*, „Archiv für schlesische Kirchengeschich-

się rozpisywać na temat poszczególnych linii, określanych też niekiedy mianem „rodzin” – tym bardziej, że w obecnej analizie interesują nas wyłącznie dwie spośród nich. Mowa o linii rzymskiej, zwanej linią Rebi-
by, oraz linii polskiej, nazywanej z kolei linią Uchańskiego. Jak nietrud-
no się domyśleć, wspomniani tu tylko z nazwiska kardynał Scipione
Rebiba († 1577), krótko metropolita Pizy, a pod koniec życia pasterz su-
burbikarnych diecezji – kolejno – Albano i Sabina, oraz prymas Jakub
Uchański († 1581), metropolita gnieźnieński i pierwszy *interrex* w dzie-
jach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, to hierarchowie, którzy stoją
u początku wspomnianych linii – oczywiście nie jako ich „założyciele”
a tylko najwcześniejsi znani przedstawiciele (przypomnijmy, że porządek
sukcesji uwarunkowany jest każdorazowo osobą głównego konsekra-
tora). Wszak zgodnie z tradycją Kościoła, wszystkie owe linie winny
prowadzić do Kolegium Apostołów, od którego też biorą wspólny po-

---

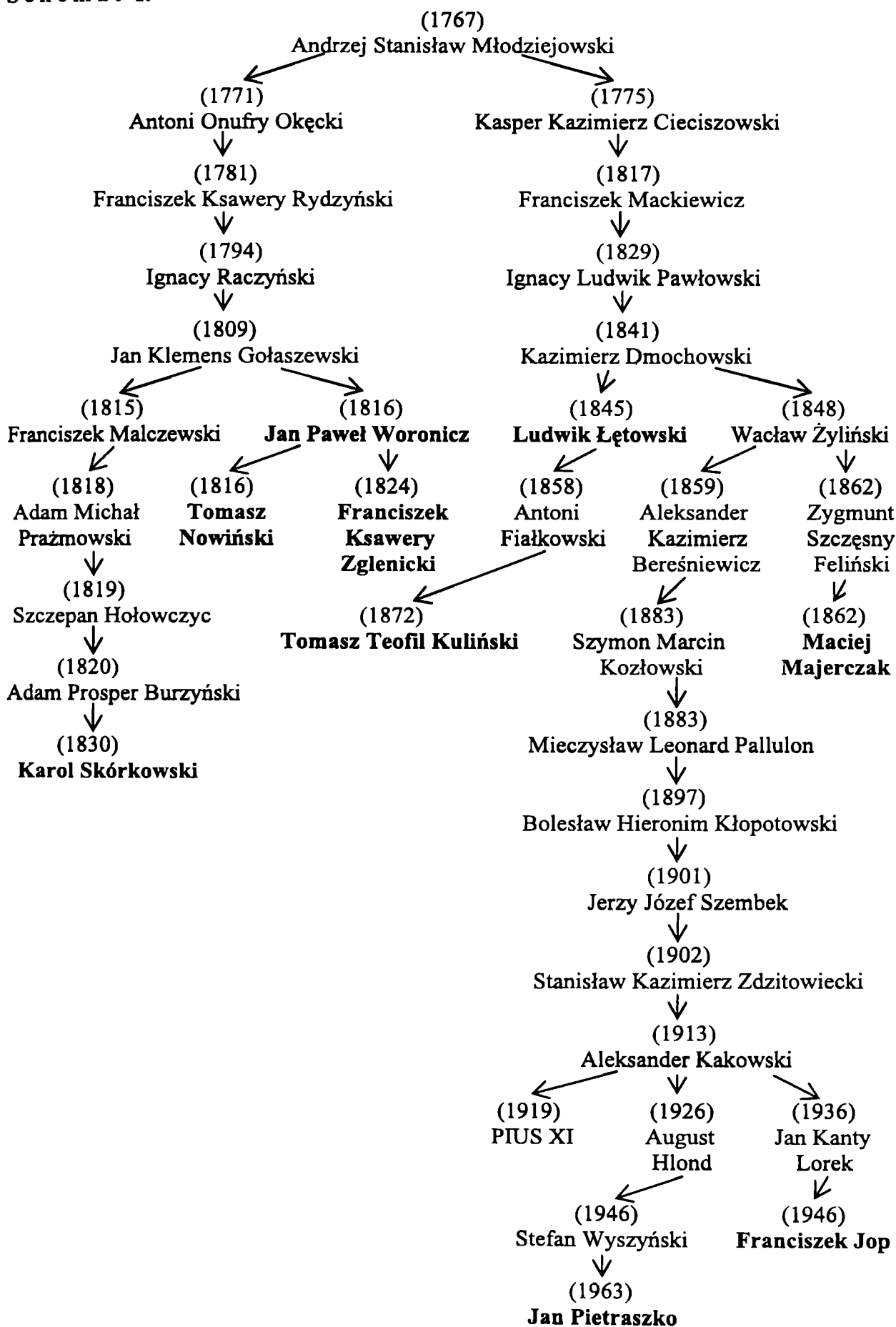
te” 24:1966, s. 279–282; J. Restrepo Posada, *Genealogia episcopal de la jerarquia ec-
lesiastica en los países que formaron la Gran Colombia (1513–1966)*, Bogota 1966; J. M.
Sauget, *Genealogia episcopale del cardinale Sebastiano Baggio*, Roma 1978; F. Nagy,
La comune genealogia episcopale di quasi tutti gli ultimi Papi (1700–1978), „Archivum Hi-
storiae Pontificiae” 17:1979, s. 434–453; L. de Echeverría, *Episcopologio Español
Contemporaneo (1868–1985)*, Salamanca 1986; C. N. Bransom, *Ordinations of U. S. Ca-
tholic Bishops 1790–1989*, Washington 1990; V. Guitarte Izquierdo, *Episcopologio
Español (1700–1867). Españoles obispos en España, América, Filipinas y otros Países*, Ca-
stellon de la Plana 1992; tenże, *Episcopologio Español (1500–1699). Españoles obispos en
España, América, Filipinas y otros Países*, Castellon de la Plana 1994. Z nielicznych publika-
cji w języku polskim zob.: K. Dola, *Sukcesja apostolska w diecezji opolskiej*, „Studia Teo-
logiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 5:1975, s. 5–9; B. Kumor, *Z sukcesji święceń bi-
skupich papieża Jana Pawła II*, „Zeszyty Naukowe KUL” 22:1979, nr 1–3, s. 147–150; H. J.
Kaczmarcki, *Sukcesja apostolska Zbigniewa Józefa Kraszewskiego i jego związki z suk-
cesją święceń biskupich papieża Jana Pawła II*, [w:] *Maria vincit. Dwudziestopięciolecie po-
sługi pasterskiej księdza biskupa Zbigniewa Józefa Kraszewskiego*, Warszawa 1995, s. 75–80;
«Genealogia biskupia» papieża Jana Pawła II, wyd. S. Niewiarowski, „Przegląd Kal-
waryjski” 5:1998, s. 58–62; H. J. Kaczmarcki, *Sukcesja apostolska papieży od XVI wieku
do czasów najnowszych*, „Saeculum Christianum” 6:1999, nr 1, s. 229–244; R. T. Prinke,
*Drzewa dziedzictwa. Od archaicznej metafory do struktury informacyjnej (na marginesie za-
interesowań badawczych prof. Jerzego Wiśtockiego)*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej”
25:2001, s. 39–49; K. R. Prokop, *Linia sukcesji apostolskiej biskupa kamienieckiego Jana
Olszańskiego*, [w:] *Pasterz i twierdza. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi
Janowi Olszańskiemu, ordynariuszowi diecezji w Kamieńcu Podolskim*, red. J. Wołczański,
Kraków–Kamieniec Podolski 2001, s. 189–197; M. Różański, *Sukcesja apostolska bisku-
pów łódzkich*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 11–12:2002–2003, s. 169–175; K. Dola, *Linia
sukcesji apostolskiej księdza biskupa Pawła Stobrawy*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji
Opolskiej” 58:2003, nr 6, s. 255–258; H. Olszar, *Apostolska sukcesja arcybiskupa Damiana
Zimonia*, [w:] *Z tej ziemi. Śląski kalendarz katolicki na rok 2005 (80 lat Kościoła katowic-
kiego)*, red. M. Jakimowicz i K. Kukowska, Katowice 2004, s. 69–71; K. R. Pro-
kop, *Krakowska konsekracja biskupa Jana Maurycego Strachwitza w 1761 r. O przedstawi-
cielach polskiej linii sukcesji apostolskiej w gronie episkopatu wrocławskiego II połowy XVIII
i I połowy XIX w.*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 25:2005, s. 151–165;
zob. również tytuły wskazane wyżej w przypisie 1.

czątek. Niestety, świadectwa źródłowe umożliwiają rekonstrukcję poszczególnych ciągów sukcesji apostołskiej, cofając się od czasów nam współczesnych w głąb epok minionych, tylko do XVI, a co najwyżej XV stulecia (i to nie bez znaków zapytania), przy tym zaś w przypadku wielu nowożytnych biskupów, a nawet niektórych papieży, trudno ustalić, którą konkretnie linię („rodzinę”) reprezentują. Dla dwóch ostatnich wieków, tj. XIX i XX, tego rodzaju luk w stanie wiedzy na szczęście jest niewiele, w odniesieniu zaś do Krakowa władni jesteśmy przyporządkować wszystkich ordynariuszy, a także obdarzonych sakrą administratorów oraz biskupów pomocniczych, do określonych linii, przy czym – jak wyżej zaznaczono – są to właśnie linie Rebiby i Uchańskiego. Ta druga jest aktualnie na gruncie polskim większością, ma też swoich przedstawicieli w kilku innych krajach (dzięki sakrom udzielonym przez należącego do niej „polskiego” papieża Piusa XI, konsekrowanego w roku 1919 przez metropolitę warszawskiego Aleksandra Kakowskiego), tak się jednak składa, że w Kościele krakowskim reprezentowana była ona w ciągu owych dwóch stuleci tylko przez dziewięciu hierarchów, spośród których aż siedmiu czynnych było jeszcze w XIX w. Mowa o – wyliczając wedle starszeństwa sakry – Janie Pawle Woroniczu, Tomaszu Nowińskim, Franciszku Ksawerym Zglenickim, Karolu Skórkowskim, Ludwiku Łętowskim, Macieju Majerczaku i Tomaszu Teofilu Kulińskim, natomiast owi jedyni dwaj biskupi z niedawno minionego stulecia, należący do linii polskiej, to wikariusz kapitulny z lat 1952–1956 Franciszek Jop oraz sługa Boży Jan Pietraszko, konsekrowany przez Prymasa Tysiąclecia. Ich wspólny wywód sukcesji ukazano w schemacie 1., gdzie podawana w nawiasie data oznacza rok przyjęcia sakry.

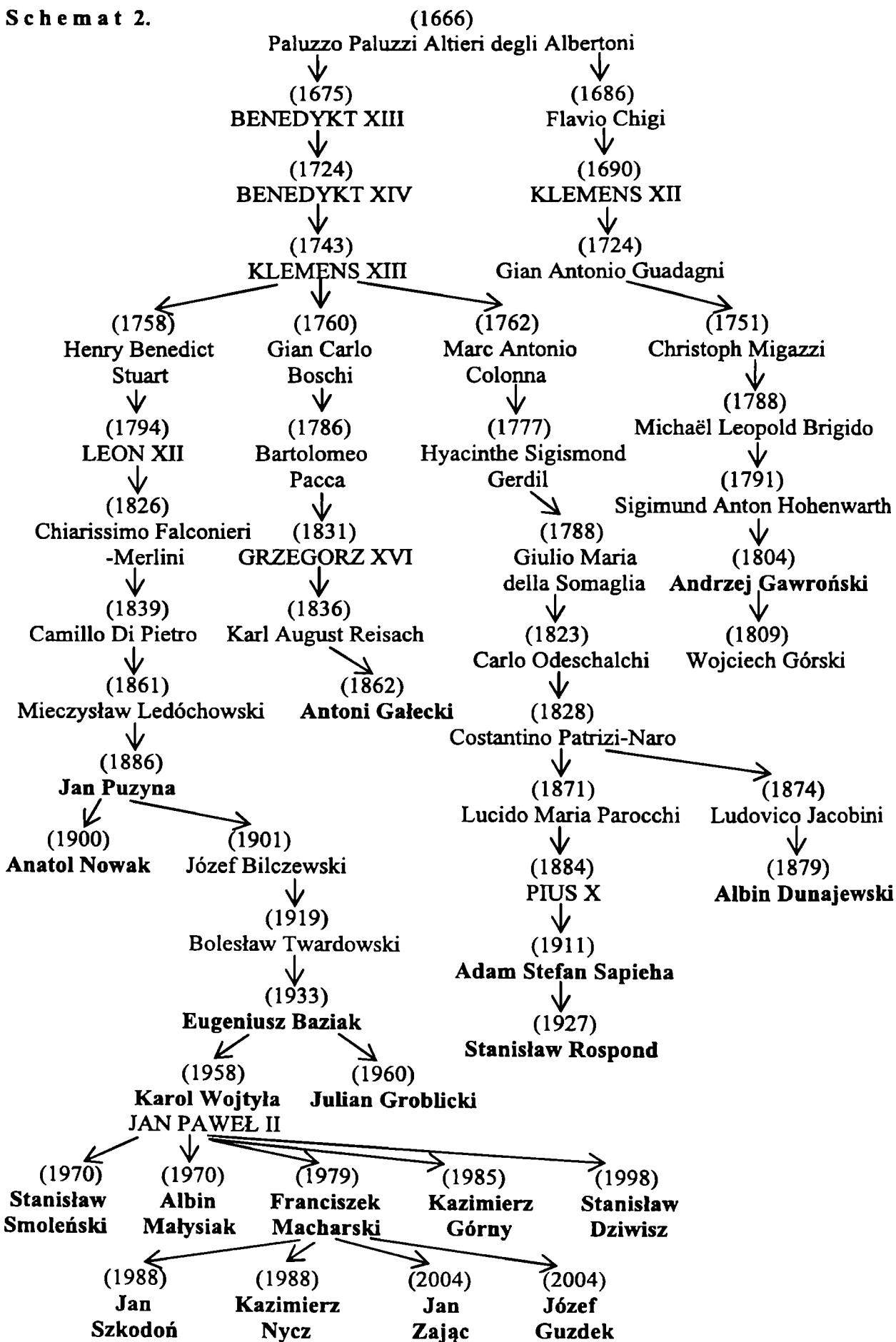
Pozostałych dziewiętnastu członków episkopatu, uwzględnionych w obecnej analizie, a w tej liczbie również papież Jan Paweł II i wszyscy krakowscy kardynałowie z dwóch ostatnich stuleci, reprezentują linię rzymską, do której należy także aktualny namiestnik Chrystusowy – Benedykt XVI (podobnie jak większość następców św. Piotra z wieku XVIII, XIX i XX). Mowa tu o: Andrzeju Gawrońskim, Antonim Gałęckim, Albinie Dunajewskim, Janie Puzynie, Anatolu Nowaku, Adamie Stefanie Sapieże, Stanisławie Rospondzie, Eugeniuszu Baziaku, Karolu Wojtyłe, Julianie Groblickim, Stanisławie Smoleńskim, Albinie Małyśkiaku, Franciszku Macharskim, Kazimierzu Górnym, Janie Szkodoni, Kazimierzu Nyczu, Stanisławie Dziwiszu, Janie Zającu i Józefie Guzdku (do grona tego dołączyć należy również wspomnianych wyżej purpuratów – Mariana Jaworskiego i Stanisława Nagyego, obu jednak konsekrowanych przez F. Macharskiego). Także ich wspólną sukcesję, doprowa-

Schemat 1.

Schemat 2.

dzoną do pierwszego ogniwa, umożliwiającego łączne ujęcie wszystkich wyliczonych tu hierarchów, ukazano w schemacie 2.

Zanik w Krakowie w ciągu XIX w. linii polskiej i zastąpienie jej przez rzymską, nie był bynajmniej jakimś zjawiskiem specyficznym tylko dla tego Kościoła partykularnego, tak bowiem stało się również we wszystkich pozostałych diecezjach zaborów austriackiego i pruskiego, do czego w zasadniczej mierze przyczyniła się określona polityka kościelna władz państwowych (oczywiście nie kierujących się bynajmniej w tym względzie zupełnie obcym im i zapewne nawet nieznanym aspektem sukcesji apostołskiej). W konsekwencji linia polska przetrwała wyłącznie w diecezjach pozostających pod berłem rosyjskim, a jej ponowne „rozrodzenie”, już po upadku rządów zaborczych, było zasługą kardynałów Aleksandra Kakowskiego, Augusta Hlonda i przede wszystkim Stefana Wyszyńskiego, a w ostatnich latach także Józefa Glempa, którzy udzielali sakr biskupom z różnych diecezji. Kościoła krakowskiego – poza pojedynczym wyjątkiem Jana Pietraszki – to jednak nie dotyczyło, stąd też niepodzielnie „panuje” tu obecnie linia rzymska i ją też, a nie polską, rozpowszechnił jeszcze bardziej w skali Kościoła Powszechnego papież Jan Paweł II, który w ciągu 27-letniego pontyfikatu konsekrował aż 321 biskupów (natomiast przed wyniesieniem na Stolicę Piotrową tylko sześciu). Zupełnie inaczej sytuacja w interesującej nas kwestii przedstawiała się wszakże za czasów przedrozbiorowych, któremu to zagadnieniu zamierzamy poświęcić kolejne opracowania traktujące o sukcesji apostołskiej ordynariuszy i sufraganów krakowskich w ciągu wieków.

SUCCESSIONE DELLE ORDINAZIONI EPISCOPALI DI PASTORI DELLA CHIESA DI CRACOVIA (1804–2005)

Riassunto

Nel presente articolo è stata trattata la problematica della successione apostolica (delle ordinazioni episcopali) dei pastori della diocesi (dal 1925 arcidiocesi) di Cracovia, cominciando dall'anno 1800. Prima sono presentati insieme i dati riguardanti le ordinazioni episcopali dei singoli vescovi ordinari (metropolitani) ed ausiliari, nonché degli insigniti di dignità vescovile amministratori e vicari apostolici (pure capitolari) della Chiesa di Cracovia. Poi, questi presuli sono stati aggregati alle distinte, nella letteratura d'argomento, linee della successione delle ordinazioni episcopali. I trattati nel presente lavoro membri dell'episcopato cattolico (enumerando in ordine cronologico secondo la data dell'ordinazione episcopale) sono: Andrea Gawroński (1740–1813), Giovanni Paolo Woronicz (1757–1829), Tomaso Nowiński (1746–1830), Francesco Saverio Zglenicki (1767–1841), Carlo Skórkowski (1768–

–1851), Ludovico Łętowski (1786–1868), Antonio Gałecki (1811–1885), Mattia Majerczak (1800–1870), Tomaso Teofilo Kuliński (1823–1907), Albino Dunajewski (1817–1894), Giovanni Puzyna (1842–1911), Anatolio Nowak (1862–1933), Adamo Stefano Sapieha (1867–1951), Stanislao Rospond (1877–1958), Eugenio Baziak (1890–1962), Francesco Jop (1897–1976), Carlo Wojtyła – papa Giovanni Paolo II (1920–2005), Giuliano Groblicki (1908–1996), Stanislao Smoleński (* 1915), Albino Małysiak (* 1917), Francesco Macharski (* 1927), Casimiro Górny (* 1937), Giovanni Szkodoń (* 1946), Casimiro Nycz (* 1950), Stanislao Dziwisz (* 1939), Giovanni Zajac (* 1939) e Giuseppe Guzdek (* 1956). Tra essi perfino diciannove rappresentano la linea romana di Rebiba, alla quale apparteneva anche la maggioranza dei papi degli ultimi secoli (incluso l'attuale successore di san Pietro), e solo nove sono rappresentanti della linea polacca di Uchański. Ma qui bisogna anche aggiungere, che tutte le note fonti storiche non permettono di unire le ambedue summenzionate linee della successione episcopale, come pure alcune altre, specificate dagli investigatori, tuttavia ognuna di esse conduce, secondo la tradizione della Chiesa, al Collegio dei Dodici Apostoli, e perciò tutte hanno un inizio comune.